

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Vazební zajištění obviněné osoby

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **REHABILITACE**

Autor: Bc. Miroslava Maříková

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Daniel Prouza, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem **Vazební zajištění obviněné osoby** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne *13. 5. 2019*

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Ing. Danielu Prouzovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné připomínky, které mi při zpracování mé práce poskytl.

Vazební zajištění obviněné osoby

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na vazební zajištění obviněné osoby. Institut vazby je sledován jako omezení osoby a jeho osobní svobody a je chápán jako jeden z druhů zajišťovacích prostředků. Podstatou je dodržovat zákonem nastavené podmínky a základní zásady trestního řízení, aby nedocházelo k nadužívání či zneužití vazby.

Cílem této diplomové práce je analýza právního rámce vazebního zajištění, základní charakteristika vazby, její důvody, opatření kterými lze vazbu nahradit a zmapovat roli sociálního pracovníka v této oblasti. Jedná se o souhrnný přehled právní úpravy týkající se vazby.

Práce je rozdělena do dvanácti kapitol. První kapitola se týká samotného zajištění osob před výkonem vazby a druhá kapitola obsahuje základní charakteristiku vazby a její právní zakotvení. Třetí kapitola pojednává o vazebních podmínkách, důvodech a jejím trvání. Čtvrtá kapitola pojednává o délce trvání vazby a o dalších právně stanovených lhůtách. Pátá kapitola se zaměřuje na rozhodování o vazbě v řízení před soudem a v přípravném řízení, a to v rámci pravomoci určitých orgánů. Šestá kapitola se týká samotného výkonu vazby, včetně místa výkonu a personálnímu úseku. V sedmé kapitole jsou vymezeny opatření, kterými lze vazbu nahradit. V osmé kapitole je proveden rozbor vazby ve věcech mladistvých a jsou zde uvedeny i hlavní odlišnosti od dospělých obviněných. Devátá a desátá kapitola uvádí psychosociální dopady vazby, sociální práci s osobami ve výkonu vazby a role sociálního pracovníka v této oblasti. Poslední kapitola je ve zkratce zaměřena na porovnání vazby a trestu.

Diplomová práce vychází primárně z judikatury, právních předpisů - a to zejména ze zákona č. 141/1961 sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), literatury s komentáři, odborných článků a internetových zdrojů.

Klíčová slova

vazba; trestní právo procesní; zajišťovací institut; vazební důvody; nahrazení vazby; rozhodnutí o vazbě; výkon vazby; vazba ve věcech mladistvých; omezení osobní svobody; postpenitenciární péče

Custodial Assurance of The Accused Person

Abstract

The diploma thesis is focused on the custodial assurance of the accused person. The institute of the custody is seen as a freedom restriction and the person's personal freedom and also it is seen as one of the kinds of ensuring measures. The core is to keep the conditions set by the law and basic principles of the criminal proceedings to not to allow over-use or abuse of the custody.

The aim of the diploma thesis is the analysis of the custodial assurance legal frame, custody basic characteristics, its reasons, measures to substitute custody and to map the or of the social worker in this field. It is overall summary of legal adjustments concerning the custody.

The thesis is divided into twelve chapters. The first chapter is dedicated to the person assurance itself before the custody procedure and the second chapter includes custody basic characteristics and its legal anchor. The third chapter deals with custodial conditions, reasons and its duration. The fourth one concerns the custody length and other legal terms. The fifth chapter is focused on the decision about custody in proceedings before the court and in the legal proceedings and that in the frame of the authorities by particular organs. The sixth chapter concerns the custody itself, including the place and personal section. There are defined the measures which can be used to substitute the custody in the seventh chapter. There is analysis of the link in the case of youth offenders and there are also stated the main differences from adult accused ones in the eighth chapter. The ninth and tenth chapter mention psycho-social impact of the custody, social work with people in the custody proceedings and the role of the social worker in this field. The last chapter is in short focused on the comparison of the custody and the punishment.

The diploma thesis comes out primarily from the judicature, legal regulations – in particular from the Law nr. 141/1961, about the criminal proceedings of justice (legal code), literature with comments, professional articles and internet sources.

Key words

custody; procedural criminal law; reinsurance institute; custodial reasons; custodial substitution; custodial decision; execution of custody; custody of young offenders; restriction of personal freedom; postpenitentiary

Obsah

Úvod	8
1 Zajištění obviněné osoby	10
2 Definice vazby	15
2.1 Pojetí vazby dle legislativy	16
3 Podmínky vazby	17
3.1 Důvody vazby	18
3.1.1 Vazba útečková dle § 67 písm. a) TrŘ	18
3.1.2 Vazba koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ	20
3.1.3 Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ	21
3.2 Vydávací a vyhošťovací vazba	22
4 Trvání vazby	24
4.1 Přezkoumávání trvání důvodů vazby	26
4.2 Rozhodnutí o dalším trvání vazby	26
5 Rozhodování o vazbě	28
5.1 Rozhodování o vazbě v přípravném řízení	29
5.2 Rozhodování o vazbě v řízení před soudem	29
5.3 Vazební zasedání	31
5.4 Žádost o propuštění z vazby	32
5.5 Stížnost	33
6 Výkon vazby	34
6.1 Vazební věznice	38
6.2 Vězeňský personál	39
7 Opatření nahrazující vazbu	41
7.1 Nahrazení vazby zárukou dle § 73 odst. 1) písm. a) TrŘ	42
7.2 Nahrazení vazby písemným slibem dle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ	42
7.3 Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ	43
7.4 Nahrazení vazby uložením předběžného opatření	45
7.5 Peněžitá záruka dle §73a TrŘ	46
8 Vazba ve věcech mladistvých	49
8.1 Náhrady vazby ve věcech mladistvých	51
9 Psychosociální dopady	54
10 Sociální práce s osobami ve výkonu vazby	57
10.1 Role sociálního pracovníka	61
10.2 Penitenciární a postpenitenciární péče	66
11 Vazba vs. trest	70
Statistické údaje	71

Závěr.....	73
Seznam použitých zdrojů	76
Přílohy	82
Seznam zkratek.....	86

Úvod

Již ze samotného názvu vyplývá, že tato diplomová práce je zaměřena na institut vazby jako jednoho ze zajišťovacích prostředků. Vazební zajištění osoby je mimořádným zásahem do práv a svobod jedinců, obviněných ze spáchání trestného činu, avšak v rámci vazby je aplikována presumpce nevinny, kde je shledáván podstatný pohled na jedince jako na nevinného. Mnoho autorů používá pro vazbu pojem *ultima ratio*, znamenající nejzazší (poslední) rozhodnutí při stanovení vazby, jenž musí vycházet ze zákonem stanovených důvodů.

Cílem mé práce je analyzovat vazbu z hlediska právní úpravy, její podmínky, důvody a další náležitosti, je zde dotčena i vazba vydávací a vyhošťovací, a také se zde pojednává o právním rámci u mladistvých pachatelů ohledně odlišností od dospělých pachatelů. A v neposlední řadě jsou zde vymezeny kapitoly o psychosociálních dopadech výkonu vazby, o významu sociální práce v této oblasti, včetně role sociálního pracovníka s osobami ve výkonu vazby.

První kapitola se zabývá průběžným popisem zajištění jedince jako obviněné osoby, jejíž přítomnost je důležitá pro trestní řízení. Druhá kapitola se koncentruje na charakter vazby z pohledu několika autorů i z pohledu právní úpravy. Třetí kapitola se věnuje podmínkám a důvodům vazby, které jsou nazývány útěková, koluzní a předstižná vazba, a na konci této kapitoly se okrajově věnují vazbě vydávací a vyhošťovací. Čtvrtá kapitola pojednává o délce vazby včetně jejího maximálního trvání dle typu závažnosti trestného činu a o případném rozhodnutí o dalším trvání vazby. Pátá kapitola obsahuje náležitosti o vazbě z hlediska procesně právního, tedy o rozhodování o vazbě jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem, o vazebním zasedání, o žádosti a případné stížnosti. Šestá kapitola se zaměřuje na samotný výkon vazby, kde jsou vymezeny některá práva a povinnosti obviněných. Jsou zde uvedeny i odlišnosti v případě výkonu vazby mladistvých, cizinců a matek nezletilých dětí. Obsahem této kapitoly je i náhrada škody způsobena rozhodnutím o vazbě a je zde nastíněn i charakter vazební věznice, zejména věznice v Českých Budějovicích a údaje o vězeňském personálu. V sedmé kapitole jsou rozebrány možnosti náhrady vazby, tedy nahrazení vazby zárukou, písemným slibem, dohledem probačního úředníka, uložením předběžného opatření a peněžitou zárukou. Následuje kapitola o vazbě ve věcech mladistvých pachatelů, kde jsou uvedeny základní definice pro děti a mladistvé a to i včetně alternativy vazby pouze pro mladistvé, tedy umístění mladistvého do péče

důvěryhodné osoby a komparace výkonu vazby u mladistvých a dospělých pachatelů trestného činu. Vzhledem k tomu, že obor, který na této univerzitě studuji, je primárně zaměřen na sociální práci, jsou zbývající kapitoly zacíleny na psychosociální dopady a sociální práci v oblasti výkonu vazby. Naleznete zde i role sociálního pracovníka a je zde krátce nastíněna i postpenitenciární péče, nicméně v rámci mého zaměření na sociální práci s osobami ve výkonu vazby, jsem našla mnoho zdrojů, které se však nezabývají pouze výkonem vazby, ale vazba je v těchto věcech sledována podobně, či stejně jako u trestu odnětí svobody. Pro lepší orientaci dané problematiky, jsem na závěr mé diplomové práce připojila pár statistických čísel, které se týkají například počtu osob vzatých do vazby v roce 2010 a oproti tomu stav z roku 2017.

Diplomová práce primárně vychází z právní úpravy a to zejména ze zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a ze zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Je zde použita nejaktuálnější judikatura, ale i starší zdroje, o které se dnešní judikatura i mnoho autorů opírá.

1 Zajištění obviněné osoby

V § 32 TrŘ je za obviněného považován ten, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu a lze proti němu použít prostředky dané tímto zákonem tehdy, pokud proti němu bylo zahájeno trestní stíhání. Dále v § 33 TrŘ nalezneme práva obviněného, kde je například uvedeno, že má obviněný právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu a má právo si zvolit obhájce. Pokud je obviněný omezen ve svéprávnosti, obhájce mu zvolí opatrovníka, který jej zastupuje a podává za tuto osobu žádost a opravné prostředky a podobně.

Fenyk et al. (2015) uvádí, že obviněný je ten, kdo ponese důsledky svého odsouzení a má největší zájem o výsledek trestního řízení a bez jeho účasti nemůže trestní řízení proběhnout.

Dle § 12 odst. 7 TrŘ se obviněným rozumí též pojem obžalovaný a odsouzený, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného. Dále v § 12 odst. 8 TrŘ je uvedeno, že po nařízení hlavního líčení se osoba označuje nikoliv jako obviněný, ale jako obžalovaný.

TrŘ používá pro osobu, proti níž je vedeno trestní řízení čtyři označení:

- a) podezřelý – dle § 76 TrŘ je ta osoba, proti níž nebylo zahájeno trestní stíhání a je zadržena na souhlas státního zástupce. Dále se jedná o osobu, proti níž je vedeno zkrácené přípravné řízení,
- b) obviněný – viz definováno výše,
- c) obžalovaný – je osoba obviněná po nařízení hlavního líčení (§ 12 odst. 8). Často je mylně uvedeno, že obžalovaný je obviněný po podání obžaloby a z toho důvodu se trestní příkaz vydává osobě obviněné, nikoli proti osobě obžalované (Fenyk et. al. 2015),
- d) odsouzený – dle § 12 odst. 9 TrŘ je osoba, proti které byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci.

Odlišné označení osoby není pouze z důvodu odlišení jednotlivých fází trestního řízení, ale také z důvodu rozsahu práv a povinností této osoby a orgánů činných v trestním řízení (Fenyk et al., 2015). Autor příkladem uvádí, že nelze vzít do vazby podezřelého a hlavní líčení se může konat jen proti obžalovanému.

Přítomnost obviněného je důležitá pro následné objasnění věci a jeho účast je potřebná k řadě úkonům, kterými jsou například výslech, rekognice, vyšetřovací pokus a podobně. Dále je jeho účast významná v řízení před soudem a to především v hlavním líčení (Fenyk et al., 2015).

Zajištění obviněného je považováno za zásah do osobní svobody ze strany orgánů činných v trestním řízení, avšak oproti trestům nejsou tyto zásahy sankcemi, ale zajišťovacími prostředky, mající charakter omezení občanských práv a jsou shledávány jako nezbytné (Fenyk et al., 2015).

Za orgány činné v trestním řízení považujeme:

Soud

Jedním s hlavních orgánů či subjektů v trestním řízení je soud, který je složen ze senátu, samosoudce, předsedy senátu a soudce. Soustava soudů zajišťuje výkon soudní moci a dle TrŘ ji tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní soudy, krajské soudy a okresní soudy. Fenyk et al. (2015) uvádí, že soud v trestním řízení je jediným rozhodujícím orgánem, který rozhoduje, zda se jedná o trestný čin či provinění a zda je jeho pachatelem obviněný, a dále rozhoduje jaký trest bude uložen.

Státní zástupce

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství definuje přesněji státní zastupitelství jako soustavu úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství.

Policejní orgán

Policejní orgán je dle Musila et al. (2003) státní orgán jako další subjekt, který má za úkol v trestním řízení poskytovat aktivní pomoc státnímu zastupitelství při plnění jeho úlohy. Policejními orgány mohou být: útvary Policie České republiky, útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost, příslušníci Vojenské policie a Vězeňské služby, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené celní orgány a další.

Nejčastěji vystupují orgány Policie České republiky. Hlavní výčet policejních orgánů je obsažen v § 12 odst. 2 TrŘ.

Trestní řízení

Musil et al. (2003) definuje trestní řízení jako zákonem stanovený postup, který využívají příslušné orgány státu, neboli orgány činné v trestním řízení a další subjekty, které se podílejí na tomto řízení. Cílem tohoto postupu je zjištění trestného činu a jeho pachatele, vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině a trestu a nápravném opatření, případně o nároku poškozeného na náhradu škody.

Účel trestního řízení je upevňovat zákonnosti, předcházet a zamezovat trestné činnosti, vychovávat občany v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití (Svatoš, 2017).

Trestní řízení dělíme na dvě stádia:

Přípravné řízení – zde jsou činní státní zástupce a policejní orgán, kteří jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 TrŘ). Svatoš (2017) uvádí, že podstatou řízení je zjištění skutečností, že došlo ke spáchání trestného činu určitou osobou, kdy na základě tohoto skutkového stavu může státní zástupce sepsat obžalobu.

Soudní řízení – zde je činný soud a podstatou je rozhodnout o vině a trestu či zprostit obžalovaného obžaloby a to na základě zjištěných skutečností, které udávají, že byl trestný čin spáchán a že jej spáchala určitá osoba (Svatoš, 2017).

Zkrácené přípravné řízení

Toto řízení se koná u trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí maximálně pěti let a pokud byl podezřelý přistižen při činu nebo ihned poté (§ 179a TrŘ). Vede se od okamžiku zahájení jejího výslechu, kde musí být sděleno podezření až do okamžiku, kdy státní zástupce podá návrh na potrestání a kdy je tento návrh doručen soudu (Jelínek, 2011).

Účast obviněného na procesních úkonech lze zajistit způsobem předvolání. Jedná se o výzvu příslušného orgánu činného v trestním řízení, který si tímto opatřuje přítomnost obviněného k jeho výslechu (Fenyk et al., 2015). Dle § 64 TrŘ se předvolání doručuje obviněnému do vlastních rukou a pokud se osoba nedostaví bez dostatečné omluvy, může jí být uložena pořádková pokuta. Pořádková pokuta je shledávána jako procesní sankce, ale je to i prostředek, od něhož se očekává i donucovací účinek (Fenyk et al., 2015).

Pokud se obviněný opakovaně nedostavil na předvolání, může být osoba dle § 68 odst. 3 písm. b) TrŘ vzata do vazby. Výše pořádkové pokuty činí částku do 50 000 Kč.

Dalším z procesních úkonů, jimž se zajišťuje přítomnost obviněného je předvedení, které následuje po nedostavení se obviněného k výslechu bez dostatečné omluvy a stanovuje jej § 90 TrŘ. K předvedení může dojít i bez předchozího předvolání a to v případě, pokud se obviněný skrývá nebo nemá stálé bydliště. Výkon předvedení zajišťuje příslušný policejní orgán. Jelínek (2011) ve své knize uvádí, že formou předvedení § 98 TrŘ, je možné zajistit přítomnost svědka, nikoliv však znalce nebo tlumočnicka.

Pokud je dán některý z důvodů vazby a proti osobě nebylo dosud zahájeno trestní stíhání, vydá soudce na návrh státního zástupce příkaz k jejímu zadržení (TrŘ). Zadržení vykonává policejní orgán, který je povinen zadržení nahlásit státnímu zástupci, předat opis protokolu, který byl sepsán při zadržení a je potřebný pro podání návrhu na vzetí do vazby. Opis protokolu musí podat tak, aby byl obviněný odevzdán soudu nejpozději do 48 hodin od doby zadržení (§ 75 TrŘ).

Následně poté, co nelze obviněného předvolat, předvést či zadržet, dochází k vydání příkazu, aby byl obviněný zatčen. Dle § 69 TrŘ příkaz v přípravném řízení vydává soudce na návrh státního zástupce, a v řízení před soudem předseda senátu.

Fenyk et al. (2015) uvádí, že zatčením se rozumí zjištění pobytu, zadržení a krátkodobé omezení osobní svobody obviněného s cílem jeho dodání orgánu, který příkaz vydal. Následně poté, co policejní orgán obviněného zatkl, se obviněný dodá soudu, který příkaz vydal a to nejpozději do 24 hodin (TrŘ). V situaci, kdy se obviněný nachází v cizině, je nezbytné vydat mezinárodní zatýkácí rozkaz, popřípadě evropský zatýkácí rozkaz (Jelínek, 2011).

Další opatření je ustanoveno v § 77a TrŘ. Pokud je vedeno trestní stíhání obviněného pro úmyslný trestný čin, pro který zákon stanovuje trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti s nepřevyšující hranicí tři léta, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, uložit zajišťovací opatření zákaz vycestování do zahraničí. Jedná se o situaci, kdy je vedeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin. Toto opatření není podmíněno přítomností některého vazebního důvodu (Jelínek, 2011).

Až opatření nabyde právní moci, předseda senátu a v přípravném řízení soudce vyzve obviněného, aby vydal cestovní doklad ve lhůtě jím stanovené (§ 77a odst. 2 TrŘ). Výjimku tvoří povolení vycestovat do zahraničí za účelem pracovní cesty na určitou vymezenou dobu, kterou může povolit předseda senátu (v přípravném řízení státní zástupce).

Posledním zajišťovacím opatřením je vazba, které se věnují následující kapitoly mé diplomové práce.

Na obviněného pohlížíme z perspektivy tzv. presumpce nevinny a to v rámci celé doby výkonu vazby (Horák, 2014).

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod obsahuje čl. 6 - Právo na spravedlivé řízení, kde v odst. 2 nalezneme: *„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“*

Ve Všeobecné deklaraci lidských práv se v čl. 11 odst. 1 uvádí: *„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.“*

Presumpce nevinny je dále uváděna v Listině základních práv a svobod v čl. 40 odst. 2: *„Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.“*

V § 2 odst. 2 TrŘ je stanoveno, že: *„Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina, vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“*

2 Definice vazby

Jedná se o zajišťovací úkon v trestním řízení, kde probíhá zajištění osoby pro trestní řízení a výkon trestu (Šámal, 2009).

Dle Ústavního soudu je vazba výjimečným opatřením, které se týká omezení osobní svobody a má být uvalena pouze v případě, že není k dispozici jiná možnost, jak určitou obavu, pro kterou může být nařízena omezit (I. ÚS 263/05).

Mandák (1975) definuje vazbu jako institut trestního řízení, kde dochází ke zbavení osobní svobody obviněného a to na základě rozhodnutí oprávněného orgánu, a to tedy výhradně soudcem v přípravném řízení, z důvodu toho, aby obviněnému bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařil či ztěžoval objasnění věci nepřípustným působením na prameny důkazů, nebo konečně pokračoval v trestné činnosti. Definici Mandáka z roku 1975 lze použít i dnes, i když došlo k mnoho změnám v právní úpravě.

Dle Jelínka (2007) lze vazbu představit jako nejzávažnější trestněprocesní zajišťovací opatření, kde je účelem zajistit obviněného a zabránit mu, aby mařil nebo ztěžoval provádění důkazů, vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu či zamezit dokončení trestného činu nebo páchání nového trestného činu. Vazba neplní sankční nebo výchovnou funkci, ale má vždy funkci zajišťovací a tím se řadí mezi tzv. zajišťovací úkony.

Vazbu lze považovat za nejzávažší opatření, které může být použito pouze tehdy, pokud nelze v rozhodovací době o účelu vazby dosáhnout jinými, neboli mírnějšími zajišťovacími opatřeními (Zeman, 2010).

Podstatu vazby shledáváme v její procesní nezbytnosti, neboli v zabránění další hrozící trestné činnosti ze strany osoby, proti které se vede trestní řízení (Fenyk et al., 2015).

Dle Ústavního soudu České republiky je vazba nezbytné omezení osobní svobody, kde je nadále přihlíženo k presumpci nevinu (III. ÚS 271/96).

Důležitou činností vzetí do vazby je, aby byl obviněný zajištěn a byl dostupný orgánům činným v trestním řízení (Hála, 2006).

2.1 Pojetí vazby dle legislativy

V České republice je právní úprava vazebního řízení a podmínek vazby ukotvena především v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), a to v § 67- § 74a.

Další úprava obsahující podmínky výkonu vazby v trestním řízení je zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, zaměřující se na stanovení práv a povinností osob ve vazbě, který se dále zabývá postavením příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby České republiky. Hlavní zásadu výkonu vazby uvádí zákon č. 293/1993 v § 2 takto: *Dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena vina, nelze na toho, kdo byl vzat do vazby (dále jen "obviněný"), hledět, jako by byl vinen. Během výkonu vazby smí být obviněný podroben jen těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu) a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti. Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podrobován fyzickému ani psychickému nátlaku.*

Právní úprava je spjata s Listinou základních práv a svobod, kde je dle čl. 8 odst. 1 osobní svoboda zaručena a dle čl. 8 odst. 5), kde je uvedeno: „*Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu*“.

3 Podmínky vazby

Aby mohla být obviněná osoba vzata do vazby, je nutné, aby bylo korporativně splněno několik obecných podmínek, vycházejících ze znění § 67 a § 68 TrŘ. Prvotní podmínkou je sdělení obvinění konkrétní osobě dle § 160 odst. 1 TrŘ, čímž se zahájí trestní stíhání této osoby jako obviněného. Další podmínkou jsou samotné vazební důvody dle § 67 TrŘ.

Vazbu považujeme za fakultativní, kde tento pojem vyjadřuje nezávazné, možné či volitelné, jak praví i sousloví „*smí být vzat*“ v § 67 TrŘ, z něhož vyplývá tvrzení, že i v situaci nabytí všech zákonem stanovených skutečností vazby, je na vazebním soudu, zda obviněného do vazby vezme či nikoliv.

Dle Musila et al. (2003) lze podmínky vzetí do vazby rozdělit takto:

- a) jde o osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání,
- b) pokud nastal některý z důvodů vazby,
- c) pokud je v konkrétním případě vazba adekvátním zajišťovacím opatřením, a to zejména u mladistvého.

Dle § 68 odst. 2 a 3 TrŘ nelze vzít do vazby osobu, která je stíhána pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, či pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Dále dle odst. 3 se omezení neužijí v případě, kdy obviněný

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést, ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se jej nepodařilo zajistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné, nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) již opakoval trestnou činnost, pro níž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Vazbu nelze využít i v dalších případech, což je například vyčerpání maximální vazební lhůty, kde soud včas nerozhodne o vazbě osoby a ve stanovených lhůtách nerozhodne o prodloužení vazby (Fenyk et al., 2015).

3.1 Důvody vazby

Vazební důvody jsou vymezeny právní úpravou jasně a nemělo by zde docházet k tomu, aby byla vazba využita tam, kde by využita být neměla. Vzít osobu do vazby musí splňovat určité specifické podmínky, které nám udává zákon a ty musí být naplněny současně. Naplnění vazebních důvodů je nezbytným předpokladem pro vazební zajištění fyzické osoby.

Judikatura zdůrazňuje, že nelze vazbu uvalit jen ze spekulativních odkazů na přítomnost vazebních důvodů, nebo pouze na obecnou citaci některého ze zákonných vazebních důvodů a to bez bližšího odůvodnění (Fenyk et al., 2015).

Fenyk et al. (2015) uvádí, že v meritorním rozhodování se rozhoduje o skutku, který proběhl v minulosti, a v rozhodování o vazbě příslušný orgán uvažuje o důvodné obavě z chování obviněného, které by mohlo hrozit v budoucnu.

3.1.1 Vazba útěková dle § 67 písm. a) TrŘ

Podle § 67 písm. a) TrŘ se za vazbu útěkovou považuje skutečnost, kde je důvodná obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, tak aby se trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest.

Pod termínem „*uprchne*“ se rozumí útěk do ciziny a termín „*bude se skrývat*“ znamená ukrývání obviněného v tuzemsku (Musil et al., 2003). Autoři dále uvádí jako příklad útěkové vazby přípravu obviněného odcestovat či pokus zajistit si falešné doklady. Do útěkové vazby můžeme zařadit situaci, kdy se obviněný opakovaně nedostavuje k hlavnímu líčení, nebo se vzdálí ze svého bydliště, aby byl nedosažitelným pro případ předvedení v době konání hlavního líčení.

U útěkové vazby je nutné zvážit skutečnosti věcné povahy, reálné možnosti útěku, i faktory týkající se obviněného. Mohou to být například osobní a rodinné poměry, postavení v zaměstnání či ve společnosti, vysoký věk či těhotenství obviněné atd. (Vantuch, 2010).

Útěkovou vazbu nelze udělit, pokud osoba je sice cizím státním příslušníkem, ale je občanem Slovenské republiky. Slovenská republika je členem Evropské unie a již tradičně funguje přeshraniční justiční spolupráce na nadstandartní úrovni mezi Českou republikou a Slovenskou republikou (II. ÚS 712/18).

Pokud je osoba stíhána pro vysoce závažnou trestnou činnost a je ohrožena trestní sazbou osm až dvanáct let odnětí svobody, je riziko útěku či skrývání zvýšeno, a je zde důvodná obava z nabytí útěkové vazby (11 Tvo NS 24/2018). Toto rčení je opíráno o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva.

Při uvalení vazby je nutné vycházet ze stavu daného v době rozhodování soudu, nikoliv ze spekulací o naplnění předpokladů v budoucnu o omezení osobní svobody obviněného vazebním zajištěním. V případě útěkové vazby, kdy obviněný má být vzat do vazby z důvodu hrozby vysokého trestu, je důležité, aby šlo tento vysoký trest uložit za spáchaný trestný čin, pro něhož je aktuálně stíhán, nikoli za spáchání jiného trestného činu, který by mohl být překvalifikován (I. ÚS 356/2016).

Přestože hrozba vysokým trestem sama o sobě vytváří obavy před vyhýbáním se trestnímu stíhání, musí se jednoznačně jednat o určitou hrozbu vysokého trestu, tudíž hrozbu podloženou jedinečnými skutečnostmi spáchaného činu ve spojení s dalšími hledisky určité trestní věci. Toto tvrzení opakovaně zdůrazňuje Ústavní soud ve své judikatuře (I. ÚS 356/2016).

Hanuš (2004) ve svém článku uvádí, že ÚS vymezuje „*hrozbu vysokého trestu*“ jako pojem, který je spjat s nejzávažnějšími trestnými činy, řazené do kategorie závažných trestných činů, které se definují jako úmyslné trestné činy, na které zákon stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně osmi let. Hrozba vysokého trestu může být dostatečným důvodem pro přítomnost útěkové vazby.

Oproti tomu Kratochvíl (2018) vychází z rozhodnutí Nejvyššího soudu, který uvádí, že hrozba vysokým trestem není dostatečným předpokladem při rozhodnutí o pokračování útěkové vazby, ale je potřeba zvážit konkrétní faktory daného obžalovaného, které mohou eliminovat obavu útěku.

3.1.2 Vazba koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ

Koluzní vazba je specifickým institutem a to zvláště pro zákonem omezenou délkou trvání, nemožnost využít některých institutů nahrazující vazbu, zpřísněný režim obviněného ve vazbě apod., a dále TrŘ stanovuje několik předpokladů, které musí nastat, aby vznikla situace, kdy obviněný smí být vzat do vazby.

Podle § 67 písm. b) TrŘ se za vazbu koluzní považuje situace, kdy je shledána obava z toho, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, nebo jinak mařit objasňování skutečností, závažných pro trestní stíhání.

Usnesení NS sp. zn. 8 Tz 163/2000 uvádí, že pokud byl výslech proveden, avšak vzniklé důkazy nejsou použitelné v hlavním líčení, nebo byl výslech proveden neúplně, například, že nebyl zaměřen na veškeré významné skutečnosti, k nimž se svědkové a spoluobviněné osoby mohou jinak vyjádřit, nastala by situace, kdy by muselo dojít k opakovanému výslechu svědků nebo spoluobviněných osob, čímž by vznikla úvaha, že důvody vazby dle § 67 odst. 1 písm. b.) TrŘ nadále trvají, i když již proběhl výslech svědků a spoluobviněných osob.

Pro koluzní vazbu není dostačující jen určitá důkazní situace, jako je například rozpor ve svědeckých výpovědích, ale je potřeba prezence konkrétní skutečnosti, která vede k obavě, že obviněný má v plánu působit na svědky tím, že například poslal, či se chystá poslat svědkovi dopis, aby uvedl křivou výpověď (Musil et al., 2003).

V usnesení Ústavního soudu nalezneme důvod k udělení koluzní vazby a to z důvodu toho, že doposud nebyly vyslechnuty osoby, spadající do úvahy jako svědci a obviněná osoba zná osoby, které již nebyly vyslechnuty, je třeba zamezit jeho kontaktu s nimi (IV. ÚS 2917/2018).

Délka vazby z důvodu v § 67 písm. b) TrŘ může trvat dle § 72a odst. 3 věty první nejdéle tři měsíce. Tato délka však neplatí, pokud obviněný již na svědky nebo spoluobviněné působil či jinak mařil objasňování skutečností.

V rámci koluzní vazby shledáváme případy, kdy dochází k překročení maximální tříměsíční lhůty pro trvání koluzní vazby. Na vrchním státním zastupitelství je vedena evidence lhůt u vazby koluzní. K překročení koluzní vazby může dojít tak, že příslušné orgány nestihly vyřídit tuto vazební věc (12 Ksz 7/2017-51).

Pokud obviněný zažádá o propuštění z vazby a o nahrazení vazby mírnějšími instituty, bude mu žádost zamítnuta z důvodu koluzní vazby, protože při existenci koluzní vazby nelze uvažovat o nahrazení vazby jiným institutem (IV. ÚS 2485/2018). Výjimku tvoří prostředek, který se ukládá v řízení ve věci mladistvých – umístění do péče důvěryhodné osoby (Jelínek, 2011).

Pod dalším mařením objasňování, si lze představit i nezákonný tlak na znalce, ukrývání, pozměňování, padělání, ničení listinných i věcných důkazů (Fenyk et al., 2015).

Konkrétní skutečnosti nelze taxativně ani demonstrativně vymezit, protože závisí na konkrétní situaci, konkrétní věci v konkrétním případě a čase a konkrétní skutečnosti. V rámci koluzní vazby mohou být kladeny otázky, zda obviněný vůbec dokáže nevyslechnuté svědky kontaktovat, zda je mu známo, kde bydlí, kde pracují, kam chodí nebo zda zná někoho, kdo mu tyto informace může poskytnout (Vicherek, 2012).

3.1.3 Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ

Jedná se o vazbu, která plní funkci předstižnou, nebo také preventivní a jedná se tedy o předcházení páčání trestné činnosti či její dokonání. U vazby předstižné TrŘ umožňuje nahrazení zárukou, dohledem, slibem či peněžitou zárukou za určitých podmínek.

Předstižná vazba představuje zvláštní postavení, jenž se zejména svou preventivní povahou může nazvat takzvaná mimoprocesní (Zezulová, Růžička, 2004).

Podle § 67 písm. c) TrŘ se za vazbu předstižnou považuje skutečnost, kdy je důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestní čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Drašík (2017) uvádí, že podstatou tohoto důvodu je totožný s účelem trestu a to primárně ochranou společnosti před pachateli trestných činů a v dalším páčání trestné činnosti.

Podstatu předstižené vazby můžeme rozdělit do čtyř bodů. Je to obava z opakování trestné činnosti pro níž je stíhán, obava z dokonání trestného činu, obava z vykonání trestného činu, který obviněný připravoval a obava z vykonání trestného činu, kterým hrozil.

Pokud má dojít k udělení předstižné vazby, musí se jednat o pokus dokonat totožný trestný čin a stejně tak u dokonání trestného činu, který byl obviněným připravován (Vantuch, 2010).

Důvody předstižné vazby jsou naplněny v případě, kdy ÚS shledá obavu, že se osoba dopouští trestné činnosti již delší dobu a spolupracuje s organizovanou skupinou dalších spoluobviněných a nelegální trestná činnost jim tvoří hlavní zdroj jejich příjmů (I. ÚS 4262/18).

Usnesení Ústavního soudu znázorňuje příklad udělení vazby předstižné z důvodné obavy, že obviněný bude opakovat trestnou činnost ohrožování výchovy dítěte, týrání osoby žijící ve společné domácnosti a znásilnění. Vazba je udělena i přesto, že obviněný s poškozenou již nebydlí a ani to nemá v úmyslu činit v budoucnosti (III. ÚS 629/19).

„V případech předstižné vazby pro majetkovou trestnou činnost nelze zpravidla výlučně odkazem na předchozí trestnou činnosti bez dalšího dospět k závěru o nepřípustnosti využití peněžité záruky“ (I. ÚS 3533/16).

Pro rozhodnutí soudu je plynutí času důležitým faktorem. U předstižné vazby má čas znatelně menší vliv na rozhodnutí soudu oproti vazbě útěkové a koluzní, protože v průběhu trvání předstižné vazby se plynutím času důvody o udělení nebo ponechání ve vazbě tolik nemění (I. ÚS 3533/16).

Ústavní soud konstatuje, že obava z recidivity trestné činnosti, pro kterou je osoba stíhána, musí být aktuální a obviněná osoba musí být způsobilá k tomu, aby takovou trestnou činnost opakovala. V případě situace týkající se spáchání trestné činnosti v podobě organizované skupiny, je předpoklad, že trestná činnost byla závislá na trestné činnosti dalších spoluobviněných a k tomu, aby mohla být trestná činnost opakována, by byla nezbytná součinnost spoluobviněných (I. ÚS 3109/13).

3.2 Vydávací a vyhošťovací vazba

Dle právní úpravy a judikatury Evropského soudu pro lidská práva lze zajistit či jinak zbavit osobní svobodu osobě a to například vydávací nebo vyhošťovací vazbou.

Vydávací vazba je ukotvena v § 101 zákoně č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Ministr spravedlnosti vydává rozhodnutí o povolení vydání. Poté předseda senátu rozhodne o vzetí osoby do vydávací vazby nebo o přeměně předběžné vazby na vazbu vydávací.

Po soudním vyrozumění ministerstvo provede domluvu o termínu vydání osoby s příslušnými orgány cizího státu. To zajišťuje předseda senátu.

Tento druh vazby může trvat nejdéle tři měsíce, ale může dojít k situaci, kdy předseda senátu rozhodne o prodloužení až o tři měsíce, avšak celková délka nesmí překročit dobu šesti měsíců.

Podle § 350c odst. 1 TrŘ, je vyhošťovací vazba ukládána tehdy, zda hrozí obava z toho, že odsouzený se bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu. Rozhodnutím předsedou senátu může být vyhošťovací vazba nahrazena zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou.

O propuštění odsouzeného z vyhošťovací vazby rozhoduje soud usnesením, nikoliv pouhým příkazem k propuštění odsouzeného, avšak to neplatí v situaci, jde-li o propuštění z vyhošťovací vazby a to v souvislosti s předáním odsouzeného k vlastnímu výkonu trestu vyhoštění. V tomto případě se vydává příkaz k propuštění z vazby (III. ÚS 1857/18).

Jeden z argumentů pro udělení vyhošťovací vazby, je zdůvodněn tím, že se osoba vyskytovala na území České republiky zcela bez finančních prostředků a peníze si obstarávala násilnou trestnou činností a soud shledal přípustným, že odsouzený není schopen si opatřit finance legální cestou (61 To 311/03).

Propuštění odsouzeného z vyhošťovací vazby nabývá rozhodnutím soudu. Pokud k tomu nedojde, vazba vyhošťovací končí dnem, kdy bylo provedeno vyhoštění (Kouřil, 2001).

Vazební věznice České republiky (©2019) udává počet třicet cizinců, kterým byl uložen trest vyhoštění a na základě zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby jsou cizinci umístováni v úseku výkonu vazby se zmírněným režimem a je zde brán ohled na hlediska bezpečnostní, etnické, náboženské, lékařské a psychologické. Dále uvádí, že velká část cizinců ve vyhošťovací vazbě je stíhána za maření výkonu úředního rozhodnutí, které se týká vydání o zákazu pobytu a cizinci i přes toto rozhodnutí zůstali v České republice pracovat.

4 Trvání vazby

Doba neboli časové limity jsou důležitým faktorem pro vazební zajištění. Jedná se o nejvyšší přípustné doby vazby, pravidelnost přezkoumávání vazby, lhůta pro rozhodnutí o trvání vazby a podobně.

TrŘ v § 72a diferencuje délku vazby dle typu závažnosti (přechin, zločin, závažný zločin, výjimečný trest) a dle stádia řízení. Vazba v obou stádiích může trvat jen nezbytně nutnou dobu. Koluzní vazba má samostatnou lhůtu, která je nastavena nejdéle na tři měsíce, avšak v případě, kdy již došlo ke koluznímu jednání tzn. obviněný již působil na dosud nevyslechnuté svědky, délka tři měsíce neplatí a je aplikována obecná lhůta dle § 72a TrŘ.

Dle TrŘ se do doby vazby počítá den, kdy byla obviněná osoba zadržena nebo zatčena, nebo kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Listina základních práv a svobod v čl. 38 písm. 2) stanovuje, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti.

Zde pro přehlednost přikládám tabulku, která vychází z §71 TrŘ, týkající se vazebních limitů u jednotlivých typů závažnosti.

Tab. 1 Vazební limity

Druh trestného činu	Celková doba vazby (přípravné řízení + soudní řízení)	Maximální délka vazby v přípravném řízení (jedna třetina)
Trestný čin v příslušnosti samosoudce (hrozí trest odnětí svobody nepřevyšující 5 let)	1 rok	4 měsíce
Trestní čin v příslušnosti senátu okresního nebo krajského soudu (hrozí trest odnětí svobody převyšující 5 let do 8 let), nejde-li o případ 3 a 4	2 roky	8 měsíců
Zvláště závažný trestný čin (hrozí trest odnětí svobody nejméně 8 let nebo jde o trestný čin uvedený v § 41 odst. 2 TrZ), nejde-li o případ 4	3 roky	1 rok
Trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest	4 roky	16 měsíců

Zdroj Musil et al., (2003) vycházející z TrŘ

Z dob, které jsou uvedeny v tabulce, připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. Nedojde-li ke skončení přípravného řízení nebo řízení před soudem do dané doby, musí dojít k propuštění obviněného z vazby.

Podle § 71 odst. 2 TrŘ musí být obviněný propuštěn z vazby, pokud pomine důvod vazby, nebo je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3. a 4 TrŘ.

4.1 Přezkoumávání trvání důvodů vazby

Nynější právní úprava trestního řádu sesadila předešlý systém prodlužování lhůt trvání vazby a zavedla obligatorní přezkoumávání důvodů dalšího ponechání obviněného ve vazbě (Jelínek, 2011).

Podle § 71 TrŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby stále trvají nebo se nezměnily a zda nelze využít některé z opatření nahrazující vazbu, které nalezneme v § 73 a § 73a TrŘ. Dále zkoumá, zda ponechání obviněného ve vazbě vyžaduje obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání ukončit, a zda by propuštěním obviněného z vazby, bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.

V přípravném řízení tak soudce koná pouze při rozhodování o

- a) žádosti obviněného o propuštění z vazby,
- b) návrhu státního zástupce na rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě,
- c) změně důvodů vazby, jestliže byl shledán nový důvod vazby, nebo
- d) stížnosti proti usnesení státního zástupce o vazbě.

Obecné soudy mají povinnost při přezkoumávání existence vazebních důvodů brát v potaz délku trvání vazby a to s ohledem na specifika určitého trestního řízení (Husseni, 2014).

4.2 Rozhodnutí o dalším trvání vazby

TrŘ stanovuje, že každé tři měsíce od doby, kdy rozhodnutí o vzetí do vazby nabylo právní moci, je soudce povinen rozhodnout na návrh státního zástupce v přípravném řízení o tom, zda se obviněný ponechá ve vazbě nadále, nebo se z vazby propustí. Návrh státního zástupce je třeba doručit soudu nejpozději 15 dnů před uplynutím lhůty tří měsíců.

V průběhu trestního řízení může dojít k závažným omylům, a to v souvislosti s rozhodováním o vazbě. Příkladem může být situace, kdy státní zástupce nepodal soudci návrh na vydání rozhodnutí o dalším trvání vazby a soudce tak nemohl rozhodnout o ponechání osoby ve vazbě v zákonné lhůtě tři měsíce. Dle TrŘ měl být obviněný propuštěn. V rámci této situace došlo k nepřipustnému zásahu do práva na soudní ochranu obviněného (čl. 36 odst. 1 LZPS) a také do práva na soudní ochranu (čl. 8 odst. 2 a 5 LZPS) (IV. ÚS 3028/14).

Poté, co je návrh státního zástupce doručen soudu, je soud povinen nejpozději do 30 dnů rozhodnout o tom, zda bude obviněný nadále ponechán ve vazbě, nebo zda bude z vazby propuštěn (TrŘ).

Při rozhodování o prodloužení doby trvání vazby, je třeba postupovat velmi restriktivním způsobem, tzn., že každé další prodlužování vazby a tím i další vstup do osobní svobody jedince, musí být odůvodněno konkrétními faktory (I. ÚS 303/01).

V rozsudku č. 14305/17 ESLP shledáváme situaci, kde byla na jednoho z poslanců uvalena vazba. V rozsudku je uvedeno, že *ESLP vyčetl vnitrostátním soudům, že při rozhodování o prodloužení vazby, nijak nepřihlédly ke skutečnosti, že se jednalo nejen o poslance, ale zároveň o jednoho z lídrů politické opozice v zemi, jehož výkon parlamentních povinností vyžaduje zvýšený stupeň ochrany. V této souvislosti připomněl, že další trvání zbavení svobody obecně, je možné pouze v případě, že jiná, méně závažná opatření byla zvážena a nebyla shledána dostatečná k naplnění legitimního účelu vazby. Tato úvaha potom o to víc platí v případě vazby poslance.*

5 Rozhodování o vazbě

Celý postup o zajištění osoby vazbou a jejich časové limity stanovuje § 69 a § 70 TrŘ.

Pokud nastane situace, kdy osobě bude udělen některý z důvodů vazby a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet, tak je jeho přítomnost u výslechu nezbytná, vydá v přípravném řízení soudce a to na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen. Tento příkaz musí obsahovat stručný popis skutku, pro který je obviněný stíhán, označení trestného činu a přesný popis důvodů, které vydávají příkaz k zatčení. Pro zatčení na základě příkazu jsou kompetentními policejní orgány. Následně má policejní orgán povinnost neodkladně, a to nejpozději do 24 hodin dodat obviněného soudu, který příkaz k zatčení vydal.

Ústavní soud zdůrazňuje, že trestní příkaz představuje prostředek *ultima ratio*, což znamená, že má být užit jako poslední krajní řešení, a před jeho uvalením by soudy měly nejdříve upotřebit jiné, méně intenzivní prostředky (Klimpl, 2017).

Pokud nastane situace, že nelze obviněného dodat příslušnému soudu kvůli značné vzdálenosti místa zatčení od sídla soudu, je nadále dle TrŘ obviněný dodán jinému věcně příslušnému soudu (Fryšták et al., 2007).

TrŘ shledává potřebné vyrozumět o vzetí do vazby některému rodinnému příslušníkovi obviněného nebo jiné fyzické osobě, jejichž údaje uvede obvinění i jeho zaměstnavatele. Pokud obviněný s vyrozuměním nesouhlasí, je mu v takovéto věci vyhověno. To neplatí, pokud se jedná o mladistvého obviněného.

V rozhodnutí, které má vždy formu usnesení by měly být obsaženy další náležitosti dle § 73b TrŘ a to: a) skutečnosti, odůvodňující podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, b) konkrétní skutečnosti, které dovozují důvody vazby, c) důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

Vazební soud není hlavním soudem pro rozhodování o vině a trestu, ale je hlavním soudem, který rozhoduje o osobní svobodě obviněného, kde podstatou věci je právě osobní svoboda obviněného (Kandalec, 2018).

5.1 Rozhodování o vazbě v přípravném řízení

V přípravném řízení TrŘ stanovuje, že o vazbě rozhoduje soudce, a to na návrh státního zástupce a soud tedy bez tohoto návrhu nemůže rozhodnout o vzetí do vazby. K provádění úkonů v přípravném řízení je dle § 26 oprávněn Okresní soud.

V případě zadržení obviněného policejním orgánem, který je povinen zadržení ohlásit státnímu zástupci, jehož návrh musí být i se zadrženou osobou předán nejpozději do 48 hodin soud, stanovuje TrŘ, že obviněný musí být neprodleně vyslechnut soudcem, který rozhodne o vazbě, a rozhodnutí oznámí obviněnému do 24 hodin od doby, kdy byl obviněný dodán na místo výslechu. Jestliže nastane situace, kdy výslech provádí jiný soudce než ten, který vydal příkaz k zatčení, tak soudce, který provádí výslech, poskytne informace o výslechu příslušnému soudci, který rozhodne o vazbě. Jeho rozhodnutí proběhne prostřednictvím soudce provádějícího výslech obviněného. Výsledkem rozhodnutí může být uvalení vazby na obviněného či jeho propuštění na svobodu.

Novelou z roku 2011 přibylo státnímu zástupci oprávnění k rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby v přípravném řízení. Dále státní zástupce disponuje rozhodnutím o žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí dle § 73 odst. 5 nebo § 73a odst. 3. a o zrušení předběžného opatření nahrazující vazbu.

Ve čtvrtém bodě tabulky č. 1 rozhodnutí o změně důvodů vazby, dojde-li k pominutí některých z důvodů vazby, může o pominutí důvodů vazby rozhodnout v přípravném řízení i státní zástupce (TrŘ).

5.2 Rozhodování o vazbě v řízení před soudem

O vzetí do vazby lze rozhodnout i v řízení před soudem. Oproti přípravnému řízení, kde je potřebný návrh státního zástupce, zde potřeba návrhu není, ale rozhodně jej nelze vyloučit. Rozhodnutím o vzetí obviněného do vazby je pověřen soud, tedy přesněji senát či samosoudce. V případě rozhodování samosoudcem musí být dán důvod podle § 314a TrŘ, který ustanovuje, že samosoudce je oprávněn konat řízení o trestných činech, na které zákon stanovuje trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřekračuje pět let. V řízení před soudem jsou všechny druhy rozhodnutí o vazbě pravomocí soudu.

Orgány rozhodující o vazbě

Dle § 73b TrŘ se za orgány rozhodující o vazbě považuje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Pro lepší orientaci přikládám tabulku vycházející z TrŘ, kde jsou uvedeny typy rozhodnutí a příslušné orgány, které rozhodují v řízení před soudem a v přípravném řízení.

Tab. 1 Orgány rozhodující o vazbě

TYP ROZHODNUTÍ O:	ROZHODUJÍCÍ ORGÁN V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	ROZHODUJÍCÍ ORGÁN V PŘÍPRAVENÉM ŘÍZENÍ
1. Vzetí obviněného do vazby	Soud	Soudce na návrh soudního zástupce
2. Žádosti obviněného o propuštění z vazby	Soud	Státní zástupce
3. Dalším trvání vazby obviněného	Soud	Soudce na návrh státního zástupce
4. Změně důvodů vazby	Soud	Soudce na návrh státního zástupce
5. Žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí dle § 73 odst. 5 nebo § 73a odst. 3	Soud	Státní zástupce
6. Zrušení předběžného opatření nahrazující vazbu	Soud	Státní zástupce

Zdroj TrŘ

5.3 Vazební zasedání

Jedná se o specifickou procesní formu, která byla do TrŘ doplněna novelou provedenou zákonem č. 459/2011, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Vazební zasedání je stanovené pouze pro záležitost ve věci vazební. Zasedání obviněnému umožňuje právo být osobně slyšen.

Vazební zasedání je obsaženo v § 73d až 73g TrŘ. Zde je uvedeno, že pokud se soud rozhoduje o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo soudce rozhoduje o vzetí do vazby v přípravném řízení, rozhoduje se vždy ve vazebním zasedání.

Vazební zasedání je jednání formou subsidiární a rozhodnutí je obligatorní, kde soud rozhoduje o vzetí do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo se rozhoduje v přípravném řízení, anebo fakultativní a to v jiných případech, pokud o to obviněný požádá anebo soud shledává potřebným osobní slyšení obviněného pro rozhodnutí o vazbě (Fenyk, 2015). V článku Harvard Law Review (2015) se uvádí, že přítomnost vězně je nepostradatelná při trestním řízení a to ve většině případů.

Nejdříve probíhá příprava vazebního zasedání, kde předseda senátu popřípadě soudce v přípravném řízení předvolá nebo nechá předvést obviněného k vazebnímu zasedání a musí o tom vyrozumět obhájce a státního zástupce. Předseda senátu popř. soudce stanovuje dobu konání vazebního zasedání tak, aby státní zástupce a obhájce měli příležitost se zasedání zúčastnit, a aby byly dodrženy lhůty, které jsou stanoveny pro rozhodnutí o vazbě. Následně po zahájení se podá zpráva o stavu věci, kterou vydává předseda senátu nebo určitý člen senátu či soudce v přípravném řízení, a dle povahy věci státní zástupce přednese návrh, nebo obviněný či jeho obhájce přednese žádost o propuštění z vazby. Poté dochází k vyslechnutí obviněného ke všem okolnostem, které jsou podstatné pro rozhodování. Státní zástupce a obhájce mohou klást otázky tehdy, až jim k tomu předseda senátu či soudce udělí slovo. Závěrem je udělení slova k závěrečným návrhům státnímu zástupci, obhájci, obviněnému a vyhlásí se rozhodnutí o vazebním zasedání.

V § 73f TrŘ jsou uvedeny osoby, které se vždy zúčastňují vazebního zasedání a kde obviněný musí být vždy přítomný nebo je dovoleno zajistit přítomnost videokonferenčním zařízením. Státní zástupce a obhájce nemusí být přítomni na zasedání.

Obviněný má právo uvést důležité skutečnosti pro jeho ponechání na svobodě či propuštění a má tedy právo vyjádřit se k důvodům vazby (Vávra, 2015).

Pokud nejsou shledány zákonem stanovené podmínky, za nichž nemusí vazební zasedání proběhnout, je na soudu, aby obviněného informoval o skutečnosti, že o vazbě bude rozhodovat, a tím mu poskytnout příležitost požádat o vazební zasedání. V tomto nálezu nacházíme situaci, kdy Okresní soud neinformoval obviněného o rozhodování jeho věci o vazbě s předstihem, a tak se mu neposkytla příležitost požádat o vazební zasedání (IV. ÚS 515/14).

V usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 4262/18 je situace, kdy není třeba vazební zasedání zahajovat, pokud byl obviněný k vazbě slyšen v posledních šesti týdnech a nebyly shledány žádné nové okolnosti důležité pro rozhodnutí o vazbě, nebo uváděné okolnosti obviněného zjevně nemohou vést ke změně vazebního rozhodnutí (I. ÚS 4262/18).

5.4 Žádost o propuštění z vazby

TrŘ v § 71a dovoluje obviněnému mít právo na podání žádosti o propuštění z vazby, a to kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby. *Za žádost o propuštění z vazby se považuje i návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazující vazbu* (TrŘ). Pokud dojde k situaci, kdy bude žádost zamítnuta, obviněný má nárok žádost opakovat až po uplynutí třiceti dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kdy byla jeho žádost o propuštění z vazby zamítnuta, nebo kde bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby či o změně důvodu vazby. Doba pro vyřízení této žádosti je pět pracovních dnů.

Vantuch (2010) uvádí, že v praxi u žádostí podávaných na začátku či v průběhu přípravného řízení je velmi malá šance na její přijetí. Šance na přijetí žádosti má obviněný až krátce před uplynutím třetiny celkové doby trvání vazby.

V příloze č. 1 je obsažen vzor žádosti obviněného i propuštění z vazby spojená s návrhem na přijetí písemného slibu podle § 71a odst. 1 písm. b) TrŘ. Obviněný v rámci žádosti projevuje zájem o udělení náhrady vazby písemným slibem. Slibuje, že splní veškeré náležitosti, které vyplývají z písemného slibu. Touto žádostí tedy navrhuje, aby státní zástupce Okresního státního zastupitelství písemný slib akceptoval.

5.5 Stížnost

Jedná se o opravný prostředek proti usnesení. Dle § 74 TrŘ lze podat proti rozhodnutí o vazbě přípustná stížnost a je přípustná i proti usnesení o vzetí do vazby odvolacím soudem. Stížnost stran proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby má odkladný účinek, pokud se nejedná o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Obviněný není jedinou osobou, která je oprávněna stížnost podat. Může ji podat i státní zástupce, a to i ve prospěch obviněného.

Stížnost může být podána i osobami, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání (§ 142 odst. 2 TrŘ). Vantuch (2010) uvádí, že pro stížnost nejsou stanovené TrŘ žádné speciální náležitosti a lze ji podat ústně do protokolu, písemně či telefaxem. Stížnost dle § 142 TrŘ se podává orgánu, který vydal usnesení a to ve lhůtě tří dnů od oznámení usnesení. Pravomoc pro rozhodování o stížnosti má nadřízený soud (Šámal et al., 2013).

6 Výkon vazby

Zákonnou úpravu předběžných opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení nalezneme v trestním řádu, avšak jak tento zákon v § 360 uvádí, podmínky výkonu vazby stanovuje zvláštní zákon. Jedná se o zákon č. 293/1995 Sb., o výkonu vazby. Dále je vyhláškou č. 109/1994 Sb., kterou stanovilo Ministerstvo vnitra upraven řád výkonu vazby.

V zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby (dále jen „z. v. v.“) je uvedeno, že lze do výkonu přijmout pouze osobu na písemný příkaz soudu a přijímání do vazby je vykonáváno nepřetržitě. Dále zákon uvádí, že obviněný má nárok si požádat o umístění do samostatné cely. O těchto rozhodnutích rozhoduje ředitel věznice nebo jeho zástupce. Odděleně dle § 7 TrŘ se umísťují ženy a muži, obvinění, proti jimž se vede společné řízení, osoby s infekčním či duševním onemocněním, obvinění, kde je obava z maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání a také si obviněný může zažádat o celu pro nekuřáky.

Kritéria pro umísťování obviněných do cel jsou stanovená, avšak v praxi není vždy možné se ohlížet na věk obviněných (až na výjimku mladistvého) a velmi zřídka se přihlíží k životním návykům a osobním vlastnostem obviněných (Vantuch, 2010). Dle z. v. v. má každý jedinec jedno celé lůžko a uzamykatelnou skříňku a toalety musí být odděleny od zbývajících prostorů, alespoň neprůhlednou zástěnou. Matiaško (2014) uvádí, že v případě osob se zdravotním postižením, se prostředí musí přizpůsobit specifickým potřebám jedince.

Stát má povinnost zajistit obviněnému, aby byl držen v podmínkách, které respektují lidskou důstojnost a zajistit osobě tzv. „well-being“, který vyjadřuje zajištění osobní pohody prostřednictvím potřebné zdravotní péče (Matiaško, 2014).

Setkáváme se i s tzv. výkonem vazby se zmírněným režimem, který je popsán v § 8 z. v. v. Jedná se o ubytovací prostor se sociálním a kulturním zařízením, kde je obviněnému umožněno se v dané době volně pohybovat a stýkat se s přítomnými obviněnými. Horák (2014) uvádí, že pro tento režim jsou vhodné pouze ty osoby, u kterých volný pohyb nebude narušovat účel vazby.

Hlava třetí z. v. v. obsahuje stanovená **práva a povinnosti** obviněných ve vazbě týkající se jejich stravování, vystrojování, korespondence, užívání telefonu, návštěvy, zajišťování duchovních a sociálních služeb, nákupu potravin a věcí osobní potřeby, přijímání balíčků a peněz, uspokojování kulturních potřeb, péče o zdraví a zaměstnávání obviněných.

Mezi hlavní práva řadíme zejména korespondenci a návštěvy obviněného. Dle § 13 z. v. v., korespondenci neboli písemná sdělení může obviněný přijímat a odesílat, avšak veškeré poplatky si hradí obviněný sám. Korespondence je podrobena kontrole, a pokud je důvodem vazby obava, že obviněný bude mařit objasňování skutečností, je kontrola prováděna po dobu čtrnácti dnů od přijetí orgánem, který řízení vede. V ostatních případech je kontrola v pravomoci orgánu Vězeňské služby. V odst. 2 z. v. v., jsou obsaženy výjimky, kdy se korespondence nepodrobuje kontrole a předává se okamžitě. Je to v případě písemností mezi obhájcem a obviněným, jeho advokátem, státními orgány ČR, diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu.

V § 14 z. v. v., je zakotveno právo na přijetí návštěvy. Pro toto právo jsou stanovena kritéria přijetí návštěvy v počtu nejvýše čtyři osoby jednou za dva týdny a v trvání devadesáti minut. Ředitel věznice má právo v odůvodněných případech kritéria pozměnit. Pro návštěvy jsou vyhrazeny prostory, kde jsou přítomni orgány Vězeňské služby. Ředitel může umožnit návštěvu bez sluchové i zrakové kontroly. Důležitou zásadou v tomto paragrafu je právo obviněného přijímat návštěvy obhájce neomezeně.

Povinnosti obviněných jsou obsaženy v § 21 z. v. v.

- Jednou z prvních a hlavních povinností obviněného je dodržování řádu výkonu vazby a vnitřního řádu věznice, který je vydán již zmiňovanou vyhláškou č. 109/1994 Sb., dále musí obviněný plnit příkazy a pokyny Vězeňské služby.
- V odst. 2 je povinnost, zákaz navazování nedovolených styků s jinými obviněnými, odsouzenými nebo s osobami na svobodě.
- Jedinec má zákaz přechovávání a konzumace alkoholu či jiných návykových látek a vyrábění předmětů, které by se mohly využít k ohrožení bezpečnosti osob a majetku.
- Zákaz tetování se nebo jiné osoby.
- Obviněný má za povinnost se podrobit osobní prohlídce, aby se vyloučila přítomnost věci, která není ve vazbě povolena.

- Je povinen dodržovat zásady slušného chování.
- Zákaz v přechovávání a rozšiřování materiálů, které propagují národnostní, etnickou, rasovou, náboženskou či sociální nesnášenlivost.
- A další povinnosti uvedené v odst. 6 jako je například – umožnit VS kontrolu svých osobních věcí, strpět úkony související s jeho identifikací, ohlásit nemoc, úraz či zranění zaměstnanci VS, dodržovat zásady hygieny, dodržovat noční klid a další.

Orgány VS ČR jsou oprávněny použít proti obviněnému, který odmítá plnit své povinnosti donucovací prostředky stanové zákonem č. 555/1992 Sb., zejména v § 17 téhož zákona.

Jestliže dojde k zaviněnému porušení povinností při výkonu vazby, dochází tak dle § 22 odst. 1 z. v. v. k postihu, který je přesněji definován jako kázeňský přestupek, za který může být obviněnému uložen kázeňský trest. Kázeňskými tresty se rozumí:

- důtka,
- pokuta do výše 1 000 Kč (přihlíží se k poměrům obviněného),
- zákaz nákupu potravin a věcí osobní potřeby až na dobu jednoho měsíce,
- propadnutí věci,
- umístění do samovazby až na 10 dní (nelze uložit těhotným ženám a obviněným, kde by mohlo dojít k ohrožení zdraví).

Pravomoc nad obviněnými v rámci kázeňských přestupků vykonává generální ředitel VS a ředitelé věznic a jimi pověřený zaměstnanci VS (§ 23 z. v. v.).

Primární odlišnosti, které shledáváme v zákoně, se týkají zejména práv obviněných vzhledem k určitým skupinám, kdy je mírnější režim stanoven pro mladistvé, cizince a matky nezletilých dětí.

V případě cizinců neboli osoby, která není státním občanem České republiky se používají ustanovení zákona o výkonu vazby a popřípadě ustanovení trestního řádu. Zvláštní ustanovení se nachází v § 28 z. v. v., které stanovuje, že je nutné cizince ihned po přijetí do vazby poučit o jeho právu obracet se na diplomatickou misi a konzulární úřad státu, jehož je občanem. Poučení cizince se vede v jeho mateřském jazyce nebo jazyce, kterému rozumí.

V situaci výkonu vazby na matkách nezletilých dětí zákon povoluje obviněné, které se narodí dítě během výkonu vazby, aby se o dítě starala a měla jej u sebe. Obviněná musí podat žádost, zda si dítě může u sebe ponechat a její žádost pak vyřizuje ředitel věznice, který rozhodne, že se žena o dítě může starat po dobu jednoho roku věku dítěte. V případě povolení ředitel věznice umožňuje příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí sledovat vývoj dítěte v pravidelných intervalech. Ustanovení je ukotveno v § 28a z. v. v.

Ve vazebním procesu se můžeme také setkat s **náhradou škody způsobené rozhodnutím o vazbě**. Tato náhrada je upravena zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Tento zákon v § 9 stanovuje právo na náhradu škody tomu, na kterém proběhl výkon vazby, pokud bylo proti němu trestní stíhání zastaveno, pokud byl žaloby zproštěn nebo pokud byla věc postoupena jinému orgánu. V řízení o vydání či předání do ciziny se však náhrada za vazbu neposkytne. Ten, kdo si vazbu, odsouzení nebo uložení ochranného opatření zavinil sám nebo ten, kdo byl zproštěn obžaloby nebo bylo proti němu trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován, tak právo na náhradu škody nenabývá (§ 12 odst. 1 téhož zákona).

V § 30 téže zákona je uvedena výše náhrady. Náhrada ušlého zisku se poskytuje v prokázané výši, a pokud to není možné, pak za každý započatý den výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranné výchovy, zabezpečovací detence nebo ochranného léčení je poškozenému udělena náhrada ušlého zisku ve výši 170 Kč.

Od okamžiku, kdy bylo obviněnému oznámeno rozhodnutí o zproštění obžaloby nebo bylo zastaveno trestní stíhání, začíná běžet doba na právo na náhradu nemajetkové újmy (NS 2371/2009-I.).

Zákon z. v. v. nezakládá domněnku existence ušlého zisku, a skutečnost, že byl obviněný vzat a držen ve vazbě není dostačující podmínkou pro náhradu škody, ale je zde třeba prokázat fakt, že obviněnému skutečně ušel zisk (NS 772/2006).

Zákon uvádí jako místo výkonu vazby vazební věznici nebo zvláštní oddělení věznice, kde správu věznic provádí Vězeňská služba. Pro zřizování a zrušení věznice je oprávněn ministr spravedlnosti.

Při přijmutí do výkonu vazby musí dle § 5 být obviněný seznámen s pravidly a povinnostmi zákona o výkonu vazby, řádu výkonu vazby a s vnitřním řádem věznice a písemné vyhotovení musí být předáno v jazyce státu, jehož je občanem, nebo v jazyce, kterému rozumí. Poučení obsahuje veškerá práva a povinnosti a i jejich stručný popis, výkon trestu samovazby, zdravotní péči, bezpečnostní opatření. Následně na konci formuláře obviněný ztvrdí, že výše uvedenému textu rozumí, podepíše se a je zde třeba uvést i jméno toho kdo poučení provedl.

6.1 Vazební věznice

Následující odstavec je dle knižní monografie Hála (2006).

Trest odnětí svobody se vykonává ve věznicích, které mají i zvláštní oddělení pro výkon vazby anebo jsou to samostatné vazební věznice pro výkon vazby. Věznice označuje prostor, kde se odehrávají každý den mezilidské interakce, kam vstupují různé osoby. Jedná se nejen o vězně, ale i o vězeňský personál, obhájce, orgány činné v trestním řízení, příbuzné a přátelé vězňů a probačního úředníka.

Dle webových stránek Vězeňské služby České republiky (©2019) se v České republice nachází deset vazebních věznic viz příloha č. 2 – mapa organizačních jednotek.

Příkladem vazební věznice si dovoluji uvést vazební věznici v Českých Budějovicích, která se nachází v centru jihočeské metropole a její ubytovací kapacita je 265 míst a z toho 105 míst je určeno osobám ve vazbě. Výkon vazby je uskutečňován v odděleních se zmírněným režimem (Vazební věznice ČR, ©2019).

Personál vazební věznice a její úkoly, organizace a řízení jsou stanoveny v zákoně č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční strážci České republiky a vyhláše č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. Ředitel věznice stanovuje způsob realizace práv a povinností ve vazebních věznicích a to v souladu se zákonem č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční strážci České republiky a vyhláškou č. 109/1994 Sb., kde práva a povinnosti jsou obsaženy ve vnitřním řádu věznice, který je vyvěšen v jednotlivých celách nebo v běžně přístupných místech. Dle vyhlášky č. 109/1994 Sb., vnitřní řád upravuje podrobnosti, které se týkají práv a povinností obviněného, denního pořádku, časového rozvrhu, preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů, vycházek, koupání, nákupů, půjčování knih a společenských her, poskytování diagnostické a léčebné péče.

Součástí vnitřního řádu pro obviněné je ve vazební věznici České Budějovice přiložen jako příloha časový rozvrh dne viz v mé práci příloha č. 3.

Obviněný je držen ve vazební věznici a jedná se s ním tak, aby se zabránilo kontaktu se spolupachateli a popřípadě i svědky a to po dobu stanovenou zákonem (Jelínek, Sovák, 2004 in Hála, 2006).

6.2 Vězeňský personál

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky stanovuje organizační jednotky:

- generální ředitelství,
- vazební věznice,
- věznice,
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence.

Organizační struktura věznic se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu, kde každá struktura má své pracovní povinnosti a jsou v přímém kontaktu s vězňenými osobami. Dle Horáka (2014) 60% personálu tvoří příslušníci ve služebním poměru a zbývajících 40% tvoří zaměstnanci v poměru pracovním.

Vězeňská stráž má dle zákona č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční stráži ČR za úkol střežit vazební věznice a věznice a předvádět a eskortovat osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. Mají na starosti i eskort osoby například k lékaři či soudu. Další složkou je justiční stráž, která má dle § 3 téže zákona za úkol zajistit pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstev. Příslušníci vězeňské stráže mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů, které náleží justiční stráži, a to jen v mimořádných případech. Může k tomu dojít i naopak, kdy justiční stráž vykonává úkoly vězeňské stráže. Co se týká správní služby dle § 3 odst. 6 téhož zákona, má za úkol rozhodovat ve správním řízení, zabezpečovat organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.

Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční stráži ČR obsahuje i stanovy pro povinnosti a oprávnění při plnění úkolů příslušníka a justiční stráž. Příslušník je oprávněn použít donucovací prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti.

Dle § 17 téže zákona se donucovacími prostředky rozumí: hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany, pouta, obušek, služební pes, vodní stříkač, expanzivní zbraně, hrozba střelnou zbraní, varovný výstřel vytlačování štítem a další.

Dozor nad výkonem vazby ve smyslu dodržování právních předpisů při výkonu provádí krajské státní zastupitelství, v jehož obvodu se vazba vykonává (§ 29 z. v. v.).

Další personál se kterým se můžeme setkat v rámci výkonu vazby, může být psycholog, vychovatel, sociální pracovník, duchovní, lékařský a zdravotnický personál. Hlavní činností psychologa je psychologická diagnostika, individuální a skupinové poradenství a psychoterapie a je povinen přispívat ke zlepšování psychohygienických podmínek výkonu vazby (Hála, 2006). Horák (2014) uvádí, že každá věznice má několik svých psychologů a jsou sdruženi do asociace forezních psychologů.

Vychovatelovo hlavní funkcí je celková výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost, která se zaměřuje na komplexní rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci (Horák, 2014).

Duchovní vykonává duchovní služby, ale v rámci vazby jsou oprávněny pouze ty registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu duchovní služby ve vazbě (§ 15 z. v. v.). Ve většině činností se náplň sociálních a duchovních služeb překrývá a je přínosné, aby v případě potřeby pracovali jako tým (Martinek, 2012). Sociálnímu pracovníkovi je věnována samostatná kapitole níže.

Lékař provádí preventivní, vstupní prohlídky, vydává posudek o zdravotním stavu obviněného, zda je způsobilý pro umístění do samovazby (zvláštní cely).

7 Opatření nahrazující vazbu

Jedná se o opatření, které dovoluje zákon a jejíž cílem je snížit počet vazebních stíhání a případně zkrátit dobu trvání vazby. Tyto opatření nelze využít ve všech případech. Náhradní instituty, která nabízí TrŘ v § 73 nazýváme: zárukou zájmového sdružení či důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka, peněžitá záruka a uložení předběžného opatření. Tato opatření se ukládají, pokud je osobě dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c.) TrŘ. V případě vazby koluzní jsou tato opatření vyloučena. Jednotlivé prostředky lze kombinovat.

Institut vazby v trestním řízení vždy patřil a nadále i patří k nejdiskutovanějším problémům trestního procesu a téměř každá novela TrŘ se týká náhrady vazby mírnějšími prostředky (Vantuch, 2010).

Vantuch (2010), uvádí, že obviněný nutí soud, aby se zabýval i příčinou trestního stíhání a stejně tak i možností využití opatření, jimiž vazbu lze nahradit a pokud se tato možnost naskytne, tak soud musí preferovat opatření nahrazující vazbu před rozhodnutím o vzetí do vazby. Při rozhodování o vazbě v přípravném řízení, bere soudce na vědomí povahu trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, samotnou osobu obviněného a i konkrétní obsah opatření, jímž by měla být vazba nahrazena. Poté co posoudí všechny tyto okolnosti, se soud rozhodne, zda záruku, slib, dohled či peněžitou záruku uloží, nebo je nepřijme.

V trestním stíhání je vazba pojímána jako opatření charakteru fakultativního, subsidiárního a mají být dodržovány zásady výjimečnosti, přiměřenosti a zdrženlivost, a proto novodobé procesní systémy znají mírnější opatření, která vazbu mohou nahradit (Fenyk et al., 2015).

Vybraná alternativní opatření musí dosáhnout požadovaného účinku a to s minimálním zásahem do svobody podezřelé nebo obviněné osoby a musí zde být předpokládána nevinnost (United Nations, 2007).

Úspěšnost v rámci využívání alternativ za vazbu nemůžeme shledávat například v počtu případů, kdy byly alternativy využity. Pro zjištění úspěšnosti se zaměřujeme na skutečnost, zda se ve vazbě nacházejí opravdu pouze osoby, u kterých nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením (Zeman et al., 2011).

7.1 Nahrazení vazby zárukou dle § 73 odst. 1) písm. a) TrŘ

Jednou z možností jak lze vazbu nahradit je převzetí záruky zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby, která jsou definována v § 3 odst. 1. TrŘ. Nahrazení spočívá v nabídce převzetí záruky za další chování obviněného a také za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Toto nahrazení plní funkci psychického působení na obviněného, aby se zdržel dalšího protiprávního jednání.

TrŘ ukládá soudu a v přípravném řízení státnímu zástupci povinnost, seznámit toho, kdo záruku nabízí s podstatou obvinění a se skutečnostmi, kde je shledáván důvod vazby.

Vantuch (2010) shledává příliš nereálné navržení nabídky záruky zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby, neboť v časovém limitu a zadržení je velmi obtížné se s některými oprávněnými subjekty setkat a projednat jednu ze záruk.

V případě mladistvého, kde rodiče měli značné problémy s výchovou nezletilého, které vedly ke spáchání trestné činnosti, nebudou tyto podmínky splněny (R 51/1995).

Důvěryhodná osoba má stejné postavení jako záruka sdružení občanů a stejně jako sdružení má pozitivní vliv na chování obviněného. Soud před rozhodnutím o převzetí záruky musí náležitě ověřit, zda je osoba skutečně schopna, mít přízniví vliv na chování obviněného (Vantuch, 2010).

Za důvěryhodnou osobu považujeme například nadřízeného obviněného, učitele, rodiče nebo osoby blízké a podobně (Musil et al., 2003).

7.2 Nahrazení vazby písemným slibem dle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ

Dalším z opatření je slib, kterým obviněný slibuje, že povede řádný život, primárně že se nedopustí trestné činnosti, na výzvu se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Podstatné je, aby rozhodující orgán o vazbě považoval slib vzhledem k osobě obviněného a k charakteru projednávaného případu za dostatečný a přijme jej.

Vantuch (2010) ve své publikaci uvádí další náležitosti slibu. Slib podává přímo obviněný v písemné podobě vlastnoručně podepsaný a nemůže být podepsán jinou osobou ani obhájcem, avšak obhájce může sepsat text slibu. Soud má nárok uložit obviněnému povinnosti a omezení.

Musil et al. (2003) uvádí, že uložená omezení se týkají zákazu vykonávání určité činnosti, která podmiňovala obviněného spáchat trestný čin. Dále uvádí, že slib musí být vždy písemný a vlastnoručně podepsaný a není tedy možné, aby slib podepsala za obviněného jiná osoba. V § 74a TrŘ, uvádí, že uložená omezení nesmí být závažnější než ta, kterým by jinak byl obviněný podroben ve vazbě.

V praxi se písemný slib využívá velmi často, ale málokdy je soudem přijímán, avšak ze všech opatření je písemný slib zadrženého obviněného přijímán nejčastěji (Vantuch, 2010). Dále autor uvádí, že primárním důvodem pro nepřijetí slibu soudem je, že státní zástupce, který podává návrh o vzetí do vazby, podá návrh soudu, aby písemný slib nepřijmul.

7.3 Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ

Tato náhrada vazby se poprvé objevuje v TrŘ od novely č. 265/2001 Sb., a není upravována pouze TrŘ, ale dohled probačního úředníka je upravován samostatným zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě (dále jen PMS).

V TrŘ je dohled ukotven v § 73 odst. 1 písm. c), kde je brán ohled na osobu obviněného a povahu projednávaného případu tak, aby zde bylo možné využít dohled probačního úředníka. Pokud je dohled obviněnému uvalen, vzniká povinnost obviněného, aby se ve stanovené lhůtě dostavil k probačnímu úředníkovi a umožnil mu vstup do určeného obydlí nebo jeho části.

Jelínek et al. (2011) ve své publikaci vysvětluje pojem probace jako institucionalizovaný dohled, který spočívá v dozoru nad chováním jedince a nacházíme zde kooperaci stránky penologické a sociální. Také probaci definuje jako soubor výchovných opatření, pomoci a služeb, které zajišťuje služba, která je na tuto oblast specializována a dále pak zahrnuje alternativní trestní sankce, které spočívají v tom, že pachatel pod dohledem zůstává na svobodě, dohled vykonává profesionální pracovník, který motivuje jedince, aby vedl řádný život a plnil povinnosti a omezení, která mu byla uložena soudem.

PMS na svých webových stránkách (©2019) uvádí, že pokud státní zástupce nebo soudce považuje za efektivní sledovat a kontrolovat chování pachatele je obviněnému uložen probační dohled, kde se vykonává kontrola, zda jedinec vede řádný život a plní uložená omezení, které mu určil soud jako je například zákaz užívání omamných a psychotropních látek, alkoholu a podobně.

Výkon dohledu provádí příslušná střediska Probační a mediační služby. Zákon PMS definuje službu jako organizační složku státu a účetní jednotku. Dále zákon obsahuje definici probace a mediace, organizaci probační a mediační služby a její činnosti, pravidla pro součinnosti probační a mediační služby se státními orgány a dalšími institucemi, postavení, práva a povinnosti úředníků a asistentů probační a mediační služby a podobně.

Jelínek et al. (2011) uvádí, že k fungování celého systému alternativního řešení trestních věcí je potřeba činnost justiční probační a mediační služby. Dále uvádí, že dříve probační činnost byla okrajově zmíněna v zákoně č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, který nařizoval, že poučení obviněného mohou vykonávat pouze vyšší soudní úředníci.

Dohled probačního úředníka se využívá i v případě podmíněného propuštění. Probační úředník by měl mít prvky postpenitenciární péče a jeho dohled nesměřuje jen ke sledování a kontrole, ale poskytuje osobě odborné vedení a sociální pomoc a cílí k zajištění stavu, kde se jedinec zapojí do společnosti, získá sociální zázemí, obnoví či naváže vztahy a povede řádný život (Šámal, Válková, 2012).

Novelou z roku 2016 byl § 73 odst. 4 TrŘ doplněn o možnost provádět **elektronickou kontrolu** plnění povinností uložených v souvislosti s tímto opatřením, pokud obviněný slíbí, že poskytne potřebnou součinnost. Systém umožňuje detekovat aktuální polohu nebo pohyb obviněného. V § 360a TrŘ jsou ukotveny náležitosti tohoto opatření. Elektronickou kontrolu zajišťuje Ministerstvo spravedlnosti nebo zřízená organizační složka státu, která spolupracuje s PMS. Obviněný má za povinnost umožnit orgánu vstup do určeného obydlí nebo jeho části a strpět pořízení svých biometrických dat orgánem, který kontrolu zajišťuje. Za biometrické údaje se považují otisky prstů, rysy obličeje a záznam hlasu. Zeman (2010) publikuje, že v Evropě lze spatřit tři hlavní skupiny programů elektronického sledování a to front door programy, které znázorňují opatření nahrazující vazbu, druh trestu anebo součást podmínek alternativních trestů.

Dále je to back door programy, které představují programy před a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a třetí jsou ostatní programy, což jsou například použití elektronického sledování v případě přistěhovalecké politiky v Anglii nebo ke kontrole uvnitř věznic ve Švédsku.

7.4 Nahrazení vazby uložením předběžného opatření

Novela č. 45/2013 Sb., doplnila TrŘ o tzv. předběžná opatření, uvedená v § 88b. Tyto opatření lze aplikovat pouze na osobu obviněnou a to jako samostatné nahrazení vazby či jako doplněk k jinému uloženému opatření nahrazující vazbu. Opatření lze uložit v případě důvodné obavy z opakování trestné činnosti, dokonání trestné činnosti nebo vykonání trestného činu, který byl připravován nebo kterým obviněný hrozil. Tudíž jsou tyto důvody totožné s vazebním důvodem uvedeným v § 67 písm. c) TrŘ.

Dalších z podmínek uvedené v ustanovení § 88b TrŘ je uložení opatření z důvodu sledování ochrany oprávněných zájmů poškozeného, jako je jeho život, zdraví, svoboda a lidská důstojnost, nebo zájmy osob u blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti.

Předběžná opatření prezentují taxativně vymezené úkony, které lze uvalit obviněnému v průběhu trestního řízení, a to již od jeho zahájení, a v nejvyšší možné době do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, které ukončuje řízení (Jelínek, 2013).

Opatření se udělují zejména ve skutečnosti, kde je domácí násilí, pronásledování (stalking) a narůstající specifická forma trestné činnosti, týkající se na sportovní utkání či zábavní centra, kde došlo k opakované trestné činnosti (Jelínek, 2013).

Dle TrŘ (v přesném znění) lze obviněnému uložit předběžné opatření typu:

- a)** zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (dále jen „zákaz styku s určitými osobami“),
- b)** zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (dále jen „zákaz vstupu do obydlí“),
- c)** zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami,
- d)** zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě,
- e)** zákaz vycestování do zahraničí,
- f)** zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti,

- g) zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky,
- h) zákaz hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek (dále jen „zákaz her a sázek“), nebo
- i) zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti (dále jen „zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti“).

Jelínek (2013) uvádí, že jde také zejména o ochranu před prohlubováním primární viktimizace a prevenci před sekundární či opakovanou viktimizací, pokud jde o oběť trestného činu. Polmová (2009) uvádí, že sekundární viktimizací se rozumí, že reakce od okolního světa na skutečnost spáchaného trestného činu, dále působí na oběť a pociťuje další psychickou újmu, trpí pocitem bezprávi, nejistoty a může to směřovat ke vzniku posttraumatické stresové poruchy.

K uložení předběžného opatření musí být dán podnět oběti trestného činu a dále o něm rozhodují orgány činné v trestním řízení. Lhůtu pro rozhodnutí o uložení TrŘ neuvádí, avšak stanovuje trvání opatření do té doby, dokud to vyžaduje jeho účel (Jelínek, 2013).

V případě neplnění podmínek uložené předběžným opatřením jsou využity sankce jako důsledky neplnění opatření a příslušný orgán může rozhodnout dle § 88o TrŘ o:

- a) uložení pořádkové pokuty podle § 66 TrŘ,
- b) uložení jiného druhu předběžného opatření, nebo
- c) vzetí obviněného do vazby za podmínek stanovených tímto zákonem.

Rozhodování o předběžných opatřeních je zákonem stanoveno v přípravném řízení rozhodnutím na návrh státního zástupce soudce, nebo státní zástupce dle typu předběžného opatření a v řízení před soudem vždy předseda senátu.

7.5 Peněžitá záruka dle §73a TrŘ

V případě důvodu vazby dle § 67 písm. a) vazba útěková nebo c) vazba předstižná může rozhodující orgán o vazbě přijmout složenou peněžitou záruku, jejíž výši určil a tím ponechat obviněného ve vazbě nebo ho propustit na svobodu. Jestliže se vede trestné stíhání pro trestný čin vraždy (§ 140 Tz), těžké ublížení na zdraví (§ 145 Tz), obchodování z lidmi (§ 168 Tz), mučení či jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149 odst. 3 a 4 Tz), a podobné trestné činy, nelze peněžitou záruku přijmout.

Takzvanou kaucí může složit i jiná osoba, která je již seznámena s podstatou obvinění a musí mít souhlas od obviněného. K složení peněžitě záruky musí mít osoba souhlas od obviněného.

Orgán rozhodující o vazbě je oprávněn rozhodnout o návrhu složení peněžitě záruky dle § 73a odst. 2 písm. a) a b) způsobem, že přijme či nepřijme složení peněžitě záruky. V případě, že shledává složení peněžitě záruky za přípustné, určuje výši záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč a její způsob složení. Orgán zde bere v potaz osobu, jeho majetkové poměry, povahu a závažnost trestného činu, pro který je obviněný stíhán.

Vantuch (2010) uvádí, že pro maximální výši peněžitě záruky není horní hranice limitována a lze ji složit pouze v českých korunách. Peněžitá záruka může být složena na bankovní účet, který je určen, nebo lze záruku složit v hotovosti v pokladně soudu nebo jiného orgánu činného v trestném řízení. Způsob složení udává orgán, který o vazbě rozhoduje.

TrŘ stanovuje, že změnu výše a zrušení peněžitě záruky provádí soud nebo státní zástupce, který vede řízení. Dojde-li k zrušení peněžitě záruky nebo případně-li záruka státu, přezkoumává se zároveň, zda nejsou dány důvody vazby pro rozhodnutí o vzetí do vazby. V této situaci soud či státní zástupce eventuálně provede nutné úkony.

Trvání peněžitě záruky obviněného trvá do doby, kdy obviněný nastoupí do výkonu trestu odnětí svobody, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení.

Obviněný, který se nachází ve vazbě v době rozhodování, nemůže peněžitou částku obstarat ani složit, a proto obstarání a složení částky zajišťuje obhájce obviněného či osoba, která nabízí složit peněžitou záruku za obviněného (Vantuch, 2010).

V rozsudku NS nalezneme příklad složení peněžitě záruky ve výši 1 000 000 Kč, která byla složena manželkou obviněného, která tak měla jeho souhlas. Motivem pro tuto výši záruky bylo propuštění obviněného z vazby na svobodu. Soud tuto výši akceptoval a obviněný složil peněžitou záruku na účet soudu. Potřebné financí si obviněný obstaral uzavřením smlouvy o půjčce (NS 4274/14-125).

Peněžitá záruka, jako institut nahrazující vazbu je nerozlučně spjata s vazbou a nemůže působit samostatně bez přítomnosti vazby a proto, nejsou-li dány důvody vazby, nelze uplatnit peněžitou záruku ani písemný slib, neboť by se nahrazovalo to, co skutečně neexistuje (NS 22/13-14).

Před přijetím peněžitě záruky je třeba ověřit, zda se osobě, která složila záruku dostalo poučení dle § 73a odst. 9 TrŘ. Pokud jiná osoba (nikoli obviněný) složila záruku, je její navrácení podmíněno chováním obviněného a nikoli chováním té osoby, která kauci složila. V případě prokázání, že osoba nebyla náležitě poučena o možných následcích svého jednání, jedná se o zásah do vlastnického práva složitele záruky (III. ÚS 2787/15).

8 Vazba ve věcech mladistvých

Kriminologové i celá společnost se zaměřují na problematiku delikvence mládeže s velkou pozorností a v těchto případech existuje vyšší míra tolerance kvůli nezralosti i specifickým problémům v průběhu dospívání (Kuchta, Válková et al., 2019). Pojmem delikvence se rozumí kriminalita dětí a mladistvých a jedná se o případy, kdy dítě spáchá čin jinak trestný nebo v případě mladistvého trestný čin (Kuchta, Válková et al., 2019).

Do roku 2003 byla problematika trestní odpovědnosti, trestání a trestního stíhání mladistvých upravena zákonem o trestním řízení soudním (trestní řád). Od roku 2003 jsou vytvořeny významné odchylky od obecné úpravy pro zajištění osoby mladistvého a jsou obsaženy v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen z. s. m.) (Fenyk et. al., 2015).

V trestním právu se věnuje mladistvým zvláštní pozornost a zákonné předpoklady trestního stíhání jsou rozdílně upraveny v některých zásadních stanoviskách na rozdíl od obecné trestní odpovědnosti pro dospělé (Sotolář, et. al., 2001).

Orgány činné v trestním řízení mají povinnost opatřit veškeré dostupné informace, které se týkají poměrů mladistvého a to i s využitím dalších důkazů, což může být výslechy rodičů, jeho učitelů a vychovatelů a také si mohou požádat o vyjádření školy, zájmových organizací a popřípadě i o zprávy o chování mladistvého v dětském domově (Vantuch, 2010).

V rámci vazebního zajištění mladistvého by měla být vazba využita pouze výjimečně, měla by být striktně omezena zákonem a měla by se více využívat náhradní zajišťovací opatření (Jelínek, 2011).

Úmluva o právech dítěte v čl. 37 stanovuje: „Že zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se koná v souladu se zákonem a využívá se pouze jako krajní opatření co nejkratší možnou dobu“.

Fenyk (2015) uvádí, že při zajištění osoby mladistvého je průběh velmi podobný jako u dospělých obviněných. Probíhá stejně předvolání i předvedení, avšak v předvedení se uplatňují obecné zásady, které jsou uvedené v z. s. m. V § 4 z. s. m. se jedná zejména o zásadu přistupovat k věci s přihlédnutím věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti a aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen.

Zákonem stanovenou důležitou a závaznou povinností v této oblasti je umístění mladistvého odděleně od dospělých. Toto ustanovení neplatí pokud mladistvý nemůže být zadržen na místě určeném pro výkon zadržení mladistvých vzhledem k nutnosti zajistit jeho bezpečnost nebo bezpečnost jiných osob, nebo není k dispozici dosažitelné místo pro zadržení mladistvých (§ 51 z. s. m.).

V případě mladistvého lze osobu zajistit stejně tak jako u dospělých vazbou. Z s. m. prohlubuje úpravu podmínek výkonu vazby, trvání vazby a její nahrazení. Dle z. s. m. lze vzít mladistvého do vazby pouze tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Bez zbytečného odkladu je obligatorní vyrozumět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko PMS a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí.

V § 47 z. s. m. nalezneme ustanovení týkající se trvání vazby. Řízení ve věcech mladistvých v rámci vazby nesmí trvat déle než dva měsíce a pokud se jedná o zvláště závažné provinění, nesmí trvat déle než šest měsíců. Po této stanovené době lze vazbu prodloužit jen zcela výjimečně o další dva měsíce a u zvláště závažného provinění až o šest měsíců. Pouze jednou jde takové prodloužení stanovit v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež.

Pravomoc o prodloužení lhůty vazby má soudce Okresního soudu pro mládež a koná tak dle návrhu státního zástupce. Návrh podává nejpozději do patnácti dnů před skončením lhůty. V řízení před soudem má pravomoc o rozhodnutí o prodloužení soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež.

Dle § 47 odst. 7 z. s. m., má soud možnost po propuštění mladistvého z vazby nařídít dohled probačního úředníka, jehož trvání může být až do skončení trestního stíhání.

Zvláštní ustanovení pro výkon vazby mladistvého je obsaženo v § 26 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Návštěvy mohou u mladistvého probíhat jednou za týden. V případě návštěvy zaměstnance obce s rozšířenou působností zařazeného do obecního úřadu, který je pověřený zajišťováním sociálně-právní ochrany dětí při výkonu, se tyto návštěvy nepočítají do běžných návštěv. Pokud mladistvý má plnit povinnou školní docházku, je věznice povinna mu ji zajistit.

Následující odstavec vychází z webových stránek VS ČR. Příkladem vazební věznice, kde jsou umístěni mladiství obvinění, kteří se umísťují odděleně od dospělých, je Brněnská vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence.

Jsou zde umístěni mladiství, kteří se dopustili trestného činu krádeže, loupežného přepadení nebo výtržnictví. V oddělené věznici s mladistvými pracuje skupina odborníků ve složení speciální pedagog, psycholog, sociální pracovníce a vychovatelé. V rámci aktivit se personál soustředí zejména na vzdělávání a doučování zaměřené na znalost českého jazyka a matematiky. Další aktivity, které jsou zde zajištěny je možnost zúčastnit se kroužku vaření, který je realizován jednou týdně s vybranými obviněnými. Co se týká sportovních aktivit, mají zde mladiství k dispozici stolní tenis, dvakrát týdně kondiční posilování, venkovní hřiště a tělocvičnu.

Definice dítěte a mladistvého

Tématem kriminalita mládeže se zabývá několik vědních disciplín a z hlediska těchto disciplín je každá definice mládeže odlišná (Firstová, 2014). Autorka dále uvádí, že v případě trestního práva se používá větší rozdělení v oblasti mládeže.

Pojem dítě, který je vysvětlován v Úmluvě o právech dítěte z roku 1989, se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Dle § 126 trestního zákona je dítě osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže rozděluje mládež na dítě mladší patnácti let a mladiství. Dítětem mladším patnácti let se rozumí osoba, která v době spáchání činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok věku. Za mladistvého je považován ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. Firstová (2014) uvádí, že v policejní praxi jsou děti mladší patnácti let často nevhodně označovány jako osoby nezletilé.

Mladiství je označení pro věkovou kategorii osob, které spáchaly trestný čin a jsou trestně odpovědné, ale v rámci trestního práva je jejich postavení upraveno, a to jak u základů trestní odpovědnosti, jejich následků, tak i v trestním řízení (Kuchta, Válková, et al., 2019).

8.1 Náhrady vazby ve věcech mladistvých

Opatření nahrazující vazbu u dospělých byly zákonem zachovány i u mladistvých obviněných, ale ve věcech mladistvých zákon zavedl další alternativu vazby a to náhradu vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby.

Toto opatření je ukotveno v § 50 z. s. m. a představuje možnost náhrady pokud důvěryhodná osoba splňuje podmínky stanovené tímto zákonem a pokud mladistvý souhlasí s tím, že bude svěřen do její péče.

Důvěryhodná osoba musí být ochotna a schopna se ujmout péče a dohledu o osobu, písemně se zaváže, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k určenému orgánu činnému podle zákona a splní i další podmínky, které soud určí. Na druhé straně se i mladistvý písemně zavazuje, že se bude chovat podle podmínek, které byly dohodnuty a splní i další náležitosti stanovené soudem pro mládež.

V téže paragrafu jsou důsledky, které nastanou, pokud důvěryhodná osoba či mladistvý nesplní své závazky. Orgán rozhodující o vazbě rozhodne, že:

- tuto osobu i mladistvého zproští závazků, které přijali podle odstavce 1, a
- současně určí jinou důvěryhodnou osobu za podmínek podle odstavce 1 nebo přijme jiné opatření, které vazbu nahrazuje, anebo není-li to možné, rozhodne o vazbě nebo vydá příkaz k zatčení mladistvého.

Vantuch (2010) uvádí, že v praxi se nedaří dosáhnout toho, aby k dosažení účelu vazby došlo jiným způsobem, a jen ve výjimečných situacích bývá udělena záruka zájmového sdružení občanů stejně tak i důvěryhodné osoby. Z téže doby autor uvádí, že je hojně využívána náhrada vazby ve věci mladistvého, a to jeho umístění ve výchovném ústavu.

Firstová (2014) popisuje výchovný ústav jako oblast, která plní úkoly sociální, výchovné a vzdělávací dětem starším patnácti let, u kterých se objevují závažné poruchy chování, a tato výchova jim byla nařízena. Autorka dále uvádí, že pracovník úřadu sleduje dodržování práv dítěte, rozvoj jeho duševních a tělesných schopností a vývoj vztahů dítěte s rodiči.

Odlišnosti od dospělých obviněných/odsouzených ve výkonu vazby:

Mezi hlavní odlišnosti od výkonu vazby dospělých obviněných patří zejména zvláštnosti v oblasti trvání vazby a v některých právech a povinnostech obviněných.

Hlavní odlišnosti:

- vazba trvá nejdéle dva měsíce, v případě závažného provinění maximálně šest měsíců,
- o prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu pro děti a mládež na návrh státního zástupce,
- nahrazující opatření obohaceno o umístění do péče důvěryhodné osoby.

Další (v rámci práv a povinností):

- mladistvým je poskytována péče vychovatele,
- přijetí návštěvy jednou za týden,
- mírnější kázeňské tresty – samovazba maximálně na pět dní a zákaz nákupu nepřesahuje dobu jednoho týdne,
- v samovazbě smí přijímat a odesílat korespondenci, je mu dovoleno čtení knih a tisku,
- povolení, aby návštěva zaměstnance OSPODu probíhala bez přítomnosti třetí osoby,
- přijetí balíčku do 5 kg jedenkrát za dva měsíce,
- je mu zabezpečena školní docházka.

Ve věcech mladistvých z. s. m. dovoluje uložení předběžného opatření.

9 Psychosociální dopady

Vantuch (2010) uvádí paradox, že podmínky žití ve výkonu vazby jsou pro velkou část obviněných mnohem tíživější, oproti výkonu trestu odnětí svobody. Dále autor uvádí, že obviněný pociťuje ve vazbě větší újmu než ve VTOS. Vazební trestní stíhání je pro obviněného psychicky zatěžující skutečnost, z důvodu těžkého vyrovnání se s odloučením od rodiny a svých blízkých, s nemožností pracovat a relaxovat (Vantuch, 2010).

Lešková (2013) ve své publikaci uvádí, že příchod do výkonu vazby či do VTOS je zásadní zásah do struktury života jedince, který přichází do výkonu z různých sociálních prostředí, pozic, statusů, rolí, které zastával ve společnosti. U mnohých objevují deprese, které může způsobit strach z neznáma a život za mřížemi. Dále se vyskytují potíže s adaptací na uzavřené prostředí a omezený pohyb.

Výkon vazby silně zasáhne i život rodin, blízkých a přátel osob, které jsou vazebně zajištěny. Hála (2006) uvádí, že vazba má s trestem odnětí svobody jeden důležitý podstatný znak, tím je uvěznění, zbavení člověka osobní svobody a jeho soukromí je zničeno permanentní fyzickou přítomností dalších osob, které jsou jedinci cizí.

Jelínek et al. (2011) uvádí, že vazba nesmí být zneužívána. To znamená, že ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost a osoba zde nesmí být podstoupena fyzickému ani psychickému nátlaku. Také Šámal (2009) uvádí, že vzetí do vazby je závažným zásahem do osobní svobody člověka a proto je zde důležité, aby byly splněny veškeré podmínky vzetí do vazby.

Vzetí obviněného do vazby může být velkým stresorem a může nastat šok z uvěznění, který propuká při náhlé změně materiálního i psychosociálního prostředí a dochází i ke zmenšení volného prostoru k pohybu a intimitě (Hála, 2006).

Následující odstavec je dle Hála (2006), který se zabývá faktory, které ovlivňují zdraví a psychiku osob v vězení. Jedním z nich je barevné řešení interiérů, kde před rokem 1990 převládala v české vězeňství barva zelená. Zelená barva znázorňuje předchozí totalitní režim a jeho další negativní náležitosti a vzniká tím tak psychická bariéra. Dalším výrazným faktorem je hluk, který obecně způsobuje podrážděnost a zvýšenou agresivitu. Týká se to i teploty, vlhkosti, prašnosti ve vězení, kde situace může být zhoršena kuřáky.

Také kvalita, pestrost i množství stravy jsou výraznými faktory, které mohou ovlivnit zdravotní stav a morálku, patří do penitenciární psychohygieny. Hála (2006) ve své publikaci definuje pojem penitenciární psychohygieny jako integrující se soubor, kde jsou dobře podložená pravidla, rady a doporučení, které jsou cíleny na uchování i zlepšení psychického zdraví osob ve vězení.

Americký sociolog, kriminolog a psycholog Donald Clemmer se domníval, že fyzická blízkost vězňů ničí jejich soukromí. Denní rutiny a identické vězeňské předpisy nutí jedince ke konformismu a podporuje se jednotvárné rovnostářství, což se týká stejné podoby cely, oděvu, jídla, času práce a identické hrozby disciplinárních trestů (Jůzl, 2017).

Ve vazbě se mohou objevit tzv. vazbové reakce, které znázorňují poruchy chování v souvislosti s uvězněním, a které se projevují změnami afektivity, paranoidními halucinatorními projevy či poruchami motoriky (Hála, 2006).

Uvádím zde příklad situace, kde ESLP posuzoval případ obviněného, který trpěl chronickými depresemi, již dvakrát se pokusil o sebevraždu ve výkonu vazby a sám obviněný si během výkonu stěžoval na nepřiměřenou psychiatrickou péči. Není možné, aby soud dovolil povinnost umístit vězněnou osobu do civilní nemocnice. Stát je však povinen zajistit, aby výkon zadržení nezpůsobil takové strasti, které překračují nezbytné strádání spjaté s tímto opatřením. O naplnění tohoto závazku rozhodují okolnosti každého dílčího případu a stát volí takové zařízení, které je vhodné a je praktické pro požadavky uvězněného (Matiaško, 2014).

Stát je povinen zajistit úpravy při zajištění osoby se zdravotním postižením. Uvádím zde další příklad, který ve svém článku uvádí Matiaško (2014). Jedná se o případ ženy s těžkým zdravotním postižením, která byla odkázána na invalidní vozík a musela strávit noc v policejní cele. V tomto případě ESLP došel k závěru, že nebyly splněny podmínky lidských práv, protože žena neměla možnost použít toaletu a dřevěné lůžko, a tím došlo k ponižujícímu zacházení. Problematika zajištění osob se zdravotním postižením se týká v dalších případech i toho, že osoby na invalidním vozíku se nemohou pohybovat ve věznici a nemohou bez pomoci druhé osoby celu opustit.

Nutnou podmínku pro dosažení hlavního cíle, jehož dosažení je v rozvíjejícím smyslu pro odpovědnost a podporu v postojích a dovednostech, které zvyšují šance na vedení řádného života po propuštění, je zachování somatického a duševního zdraví jedince (Hála, 2006).

V celém vězeňství včetně výkonu vazby se setkáváme s problematikou drog, kdy jsou drogy dostupné ve všech věznicích České republiky. Pokud jedinci před výkonem vazby doposud neužívali omamné a psychotropní látky, ale je zde riziko, že nástup do vězení je přivede k užívání drog, je dobré tyto osoby oddělit od ostatních jedinců věznice a více se u nich zaměřit na osvětu ohledně podpory pro život bez drog (Hála, 2006). Překážky přístupu jsou prostorová řešení věznic, kdy obviněné nelze často umístit individuálně či odděleně.

V oblasti výkonu trestu a výkonu vazby je doporučováno, aby se včasné identifikovali ti vězni, kteří mají konfliktní a násilnou povahu, protože to je jedna z výhod, která může napomoci zvýšit bezpečnost ve vězení (Blatníková, 2016). Dále autorka uvádí, že je identifikace těchto typů vězňených osob přínosná pro případné zařazení do přísnější skupiny osob v rámci vnitřního rozdělení nebo lze osoby zařadit do speciálních programů zacházení.

V oblasti mladistvých je výkon vazby shledán jako neuspokojivé místo, kde není mladistvý chráněn před kriminálními intrikami a přítomnost v tomto zařízení vede k naučení schopností, které zhoršují jejich perspektivu na život bez trestů (Moller, 2014). Autor dále uvádí, že uvězněním se ztrácí vlastní iniciativa a schopnost řešit problémy, což zabraňuje naučení se vlastní odpovědnosti.

Zeman (2010) uvádí, že největším dopadem u mladistvého je náhlá ztráta svobody, která má další dopad na jeho osobnost včetně jeho psychického stavu. Dále autor uvádí, že u mladistvých pachatelů se ve vazbě objevují vyšší obranné reakce a negace, a to zejména sociální izolace mladistvého. Dále je to zapříčiněno nedostatečnou přítomností slunečního světla, málo pohybu na čerstvém vzduchu, diferencovaným stravováním, odloučením od rodičů a dalších.

10 Sociální práce s osobami ve výkonu vazby

Matoušek (2013) popisuje sociální práci jako součást systému redistribuce zboží a služeb, který je organizovaný a zabezpečený státem. Cílem práce je uspokojit sociální potřeby klientů a změnit jejich chování pokud je problematické či deviantní.

Jůzl (2017) vychází ze Sochůrka (2007) s. 46, kde sociální práci popisuje jako podstatnou součást pomoci, která se poskytuje již během výkonu vazby nebo výkonu trestu. Dále je uvedeno, že začátky sociální práce spočívaly v administrativní činnosti. Současně práce spočívá ve vedení propuštěných osob k samostatnosti v případě řešení jejich sociální situace. Kleskeň (2016) vymezuje sociální práci v oblasti výkonu vazby jako zaměření na akutní sociální problémy a jedná se tak o krizovou intervenci.

Sociální služby jsou zmíněny v z. v. v., a to v § 15 a jsou spojeny s duchovními službami. V tomto paragrafu je však pouze rozebírána část duchovní. Více informací nalezneme ve vyhlášce MS č. 109/1994 řád výkonu vazby. Dle této vyhlášky v § 2 je sociální zaměstnanec, který je oprávněn poskytovat obviněným sociální služby, sociální pracovník Vězeňské služby nebo sociální kurátor obecních úřadů, obcí s rozšířenou působností nebo střediska sociální prevence. Je stanoveno, že o propuštění obviněného z vazby je třeba vyrozumět orgány činné v trestním řízení a to včetně sociálního kurátora a v případě mladistvých příslušnému orgánu sociálně-právní ochraně dětí.

V téže vyhlášce § 57 jsou obsaženy další náležitosti týkající se zajištění sociálních služeb obviněným. K poskytování sociálních služeb je věznicí vyčleněn určitý počet sociálních pracovníků VS. Tito pracovníci úzce spolupracují zejména s příslušnými sociálními kurátory, orgány sociálně-právní ochrany dětí, orgány státní správy a samosprávy.

Sociální práce je v této oblasti velmi náročná a multidisciplinární činnost, jejíž cílem je odstranit negativní sociální jevy (Hanzelová, 2018). Pojem multidisciplinární chápeme jako přístup charakterizovaný spoluprací více vědních oborů najednou.

Sociální práce ve vězenství má psychohygienickou účinnost, protože psychosociální stavy, které postihují i populaci mimo vězení jsou ve vězeních často více vyhoceny, a to až k nesnesitelnosti (Hála, 2006).

Na webových stránkách VS ČR (2013) nalezneme popis toho, jak je tato práce vnímána v oblasti práce s odsouzenými. Je vnímána jako nedílná součást činnosti ve vězení. Náplň sociální práce se především týká otázek na aktuální rodinnou situaci a problémy, které vznikly v důsledku vzetí osoby do výkonu vazby, dále jsou to otázky finanční situace, ubytování, zdravotního a sociálního pojištění, žádosti o invalidní či starobní důchod, spolupráce s PMS nebo zprostředkování kontaktu se sociálním kurátorem.

Ve věznici Znojmo probíhá sociální práce jako spolupráce s PMS formou besed, kde PMS představí svoji náplň práce (VSČR, 2013).

Hála (2006) popisuje pohled na poskytování sociální práce ve vězeňství v roce 2006 jako formu „*obsluhování*“ vězňů, a to ve smyslu zastupování při vyřizování korespondence s úřady, obstarávání potvrzení, důchodů a podobně. Místo toho by se mělo jednat o vedení jedince k samostatnému řešení svých sociálních problémů.

V rámci sociální práce s mladistvými je práce soustředěna na problematiku právního poradenství, rozvoj komunikačních dovedností a problematiku mezilidských vztahů (VS ČR © 2019).

Kovářová (2018) ve svém článku uvádí odkaz na publikaci Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, která obsahuje výzkum na vnímání sankční politiky očima vězňů a uvádí zajímavá data z výzkumu. Jednu z otázek tvořila otázka na koho se odsouzení obrátí po svém propuštění a koho budou žádat o pomoc ve své životní situaci. Výsledkem tohoto výzkumu bylo, že 69,2 % jedinců uvedlo jako odpověď rodinu a příbuzné. Odpověď vězňů týkající se pomoci od sociálních pracovníků, se vyskytla v 13,9 %.

Ve výkonu vazby jsou zajištěny zejména sociální služby, které jsou zaměřeny na poskytování sociálního poradenství, pomoc při řešení obtížné sociální situace obviněných a jejich rodin, pomoc při zajišťování a realizaci práv a oprávněných zájmů obviněných.

Sociální poradenství je ukotveno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 37. Zákon rozlišuje poradenství na základní a odborné sociální poradenství. V rámci výkonu vazby se využívá odborné sociální poradenství v § 31 odst. 3. Dle tohoto zákona se jedná o poskytování poradenství lidem z jednotlivých okruhů sociálních skupin osob.

Jedná se o osoby v občanských, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, osoby se zdravotním postižením, oběti trestných činů a domácího násilí, osoby propuštěné z výkonu trestu. Matoušek (2013) uvádí, že se jedná o pomoc, která je zaměřena na určitou pomoc a praktické řešení sociální situace jedince a jejím hlavním znakem je užití speciálních odborných postupů, jejichž smyslem je ovlivnit jednání a uvažování jedince, který nedokázal situaci vyřešit vlastními silami či s pomocí rodiny a přátel. Odborné poradenství také zahrnuje terapeutické činnosti, které se týkají především rodiny pachatelů trestné činnosti či delikventních jedinců.

Sociální rehabilitace je sociální službou dle § 70 z. s. s. Zákon pojednává o rehabilitaci jako o souboru specifických činností, které jsou cíleny na dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti a to rozvojem jejich specifických schopností, dovedností a posilováním návyků. Je poskytována formou ambulantní a terénní služby či formou pobytovou, která se poskytuje v centrech sociálně rehabilitačních služeb. Mezi základní činnosti patří:

- nácvik dovedností pro soběstačnost a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmu a při obstarávání osobních záležitostí.

Následující odstavec je dle Kroftové, Ouředníčkové (2005).

V oblasti práce s pachateli či obviněnými působí sociální služba Probační a mediační služba. Specifickou skupinu tvoří právě osoby, kterým byl uložen dohled. Jedná se o nedobrovolný kontakt klienta s pracovníkem.

Při dohledu je žádoucí, aby PMS započala s obviněným spolupráci ještě před rozhodnutím o propuštění z vazby. Dohled spočívá ve vedení a kontrole jedince. Aby práce PMS byla efektivní, je třeba, aby zde fungovala součinnost orgánům, které jsou přítomni v trestním řízení. Jedná se o státní zástupce, soud i orgány policie.

O rozšíření sociálních služeb pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody či osoby ve výkonu vazby je velký zájem a to hlavně ze strany neziskových organizací (VSČR © 2019).

V České republice je několik organizací, které poskytují registrované sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Příkladem uvádím některé organizace a jejich nabídku služeb. Jedná se spíše o organizace neziskové sféry, jako je například organizace Light house o. s., Za branou, Centrum sociálních služeb Praha, Podané ruce a další.

Organizace Light house o. s. má za cíl pomoc osobám ve výkonu trestu a vazby a jejich rodinám a přátelům. Dále se specializuje na finanční poradenství a dluhovou problematiku, nabízí pomoc při jednání s úřady či s hledáním zaměstnání. Pobočky této organizace lze najít v Praze, Brně a Českých Budějovicích (Light house o. s. © 2019).

Další ze zmíněných organizací je organizace Podané ruce, která má hlavní sídlo v Brně a soustředí se na osvobození od závislosti nebo od tíživé situace a je zaměřena také na programy penitenciární a postpenitenciární péče. Centrum sociálních služeb Praha je příspěvkovou organizací, která poskytuje služby osobám v tíživé životní nebo sociální situaci. Jednou ze služeb je právě pomoc a poradenství v oblasti trestního stíhání a výkonu trestu odnětí svobody, kde je primárně poskytováno sociálně právní poradenství (CSSP © 2019).

Dle Koncepce do roku 2025 je nezbytné, aby se s osobami pracovalo již od začátku výkonu a připravovali se tak na budoucí propuštění, a kde cílem této koncepce je úspěšná resocializace a zabránění v opakování trestné činnosti.

Jako příklad si zde dovolím uvést realizaci dvouletého projektu „kontinuální práce se zadluženým klientem ve výkonu trestu odnětí svobody a po propuštění“.

Projekt je zaměřen na tvorbu metodických postupů při práci se zadluženým klientem, který využívá služby sociální práce a vychází z faktu, že musí být použit odlišný přístup, než který je využíván pro běžného občana. Plánovaným dnem realizace tohoto projektu ve vazebních věznicích Pankrác a Ruzyně v Praze měl být 1. února 2019 (VSČR, 2019).

V roce 2018 byla zahájena intenzivnější spolupráce mezi zástupci vězeňské služby ČR, PMS ČR a Úřadu práce ČR. Tyto zástupci se chtějí zaměřit na rekvalifikaci osob ve výkonu trestu, a to tak, aby osoba se záznamem v trestním rejstříku mohla najít vhodné pracovní uplatnění.

Ředitel odboru zaměstnanosti generálního ředitelství ÚP uvádí skutečnost, že zaměstnavatelé mají často obavu zaměstnat osobu s trestní minulostí, pro jedince je to začarovaný kruh, jelikož nemá práci a ani finance a vzniká zde obava ze vzniku další trestné činnosti (VSČR, 2018).

Hála et al. (2017) shledává potřebným, aby se snížily dopady trestu na rodinu jedince, a aby jedinec ve věznici vykonával pravidelnou práci a byl za ni ohodnocen. Dále autor uvádí, že čas ve vězení je škoda promarnit.

10.1 Role sociálního pracovníka

Sociální pracovník musí mít náležité odborné vzdělání a předpoklady dle § 110 zákona č. 108/2006 sb., o sociálních službách. Matoušek (2013) uvádí, že sociální pracovník zasahuje do klientova života a odkrývá jeho životní detaily, a proto jeho práce musí být legitimní a má práva a povinnosti dané právním systémem, zaměstnavatelem a standardy. Sociální pracovníci se zabývají buďto sociální politikou či jsou pracující v praxi a řeší zde konkrétní problémy jedinců (VSČR © 2019)

Hlavních z rolí sociálního pracovníka je příprava klienta na orientaci ve světě a na jeho odpovědné rozhodování v sociální oblasti zejména v případě rodinných, pracovních, finančních a právních a soustředí se zvláště na vnější stránku klienta a na jeho sociální fungování (Martinek, 2012).

Následující odstavec vychází z rozhovoru plukovníka vrchní rady, který byl proveden Balážem (2012). Dotazovaný uvádí, že úkolem sociálního pracovníka je udržovat a rozvíjet vznik nových vztahů se světem za zdmi věznice.

V oblasti vazby je požadováno, aby sociální pracovník byl schopen eliminovat riziko sebevražd a zajistit a odůvodnit případná opatření, pokud není přítomen psycholog (Hanzelová, 2018).

Cílem u pachatelů trestných činů je reintegrace osoby do svobodné společnosti, a aby k takovému cíli došlo je třeba systematická působnost na všechny složky osobnosti osoby pracovníky věznic (Martinek, 2012).

V případě pracovníků PMS musí mít při práci s osobami ve vězení dostatek informací o vnímání vězně vůči sobě a ostatním, jaké představují hrozby a určit možnosti jejich rehabilitace a mapuje tak jeho osobní vlastnosti (Jiříška et al., 2014).

Hnidková (2014) uvádí úkoly sociálního pracovníka ve vězeňství, tudíž i ve výkonu vazby. Jedná se o zpracování osobní anamnézy a individuálního socio-terapeutického plánu v rámci komplexní zprávy, vedení nejméně jedné preventivně výchovné oblasti, individuální a skupinové zacházení v rámci sociální terapie, sociální rehabilitace.

Hanzelová (2018) uvádí, že sociální pracovník, který pracuje v této oblasti, by měl mít velké množství dovedností a znalostí z různých oblastí. Jeho osobnost by měla být dostatečně vyzrálá na to, aby dokázal odolávat manipulacím a tlaku jedinců i jejich rodin.

Pro shrnutí obsahu práce sociálního pracovníka z této oblasti zde uvádím body, vycházející z Hanzelové (2018):

- zajišťuje a poskytuje sociální poradenství,
- poskytuje krizovou intervenci, krizovou pomoc a sociální rehabilitaci,
- pomoc jedincům ohrožených sociální exkluzí,
- podílí se na tvorbě a strategii výkonu sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé životní situace,
- zabezpečuje plynulý přechod jedinců do řádného občanského života,
- zprostředkuje sociální terapie a sociální rehabilitace,
- poskytuje výchovnou a poradenskou činnost,
- koordinuje spolupráci s PMS ČR, ÚP, soudy, úřady obcí, orgány sociálního zabezpečení,
- zpracovává sociální anamnézu – bydlení, zaměstnání, rodiny, financí, sociálních kontaktů,

- podílí se na návrhu k rozhodování a udělení přerušení výkonu trestu, návštěv bez zrakové a sluchové kontroly,
- oslovuje blízké osoby odsouzených a podílí se na řešení rodinných problémů,
- pomáhá při obstarávání dokladů totožnosti a průkazu pojištěnce,
- zprostředkovává příslušnému OSPODu stálé sledování vývoje dítěte u výkonu vazby na matkách nezletilých dětí.

Do pracovních metod sociálních pracovníků u těchto klientů řadíme komunikaci, empatické naslouchání a pochopení situace (Martinek, 2012). Hanzelová (2018) uvádí další metody a techniky sociálních pracovníků a to empatii, schopnost akceptovat jedince a individuální přístup. Tento přístup vede ke zlepšení efektivity spolupráce několika organizací, které musí mezi sebou spolupracovat a zkoordinovat jejich činnost.

Speciálně výchovné aktivity, které můžeme využít, jsou terapeutické, z nichž to může být sociální výcvik, psychoterapie či arteterapie, dále pak již zmiňované sociálně právní poradenství a trénink zvládnání vlastní agresivity (Hnidková, 2014).

V rámci psychoterapie se lze zaměřit na skupinovou i individuální terapii z různých oblastí jako je arteterapie, ergoterapie, muzikoterapie, biblioterapie atd. (Hála, 2006).

Hnidková (2014) vnímá za faktory, které ovlivňují výkon sociální práce ve vězenství psychosociální klima ve věznici, nízký stav sociální práce ve věznici, práce s nedobrovolnými klienty, omezená spolupráce s rodinou klienta, absence supervize a je zde nutná potřebná znalost a orientace v platných právních předpisech.

Práci s nedobrovolnými klienty vnímá stejně i Hanzelová (2018), kde je zásadní problém v neochotě aktivně se zapojovat do socioterapeutického procesu.

Sociální pracovník v rámci plnění úkolu v této oblasti spolupracuje s dalšími pracovníky z PMS, obecních a městských úřadů, ÚP, azylových domů, charit apod. (Hála, 2006).

Pracovníci se dříve zaměřovali na formality vězňů před koncem výkonu trestu, které se týkaly sociálních dávek a vyřizování dokladů, avšak v dnešní době se již začleňují do tvorby a realizace programů zacházení (Horák, 2014).

Jednou z rolí sociálního pracovníka je **sociální kurátor**. Davidová (2014) popisuje kurátora jako specializovaného pracovníka pro dospělé osoby, kteří se nacházejí v tíživé, krizové nebo jiné nestandardní životní situaci a pracuje s klientem ve všech fázích trestního řízení i po jeho skončení. Tomeš (2016) uvádí, že nejpočetnějšími klienty sociálních kurátorů jsou osoby propuštěné z VTOS.

Kovářová (2018) uvádí, že v současné době není právní úpravou stanoveno, že při propuštění z výkonu trestu, nemusí mít jedinec kurátora po svém boku.

Je respektováno, pokud klient kurátora odmítne a kurátor se pak více soustředí na ty, kteří o pomoc a spolupráci stojí (Tomeš, 2016).

Pro činnosti sociálního kurátora je stanoven zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V hlavě II. dílu 4 nalezneme orgány, které působí při zajišťování sociálních služeb. V případě sociálního kurátora se zaměřujeme na § 92 tohoto zákona Obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Cílovou skupinou sociálního kurátora jsou dle téže paragrafu písm. b) osoby ohrožené sociálním vyloučením z důvodu předchozí ústavní nebo ochranné výchovy nebo výkonu trestu, osoby, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, a jedinci, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Řadíme sem tedy osoby ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a detence a dále osoby bez přístřeší, závislí a klienti s psychiatrickou diagnózou, zadlužení, dlouhodobě nezaměstnaní apod. (Davidová, 2014).

Mezi činnosti sociálního kurátora dle § 92 z. s. s. patří:

- písm. b) – koordinace poskytování sociálních služeb a poskytnutí odborného sociálního poradenství a dále spolupráce se zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy s VS ČR, PMS, správními úřady,
- písm. c) – zjišťování skutečností, zda je nezbytné poskytnout osobě umístěné v zdravotnickém zařízení služby sociální péče a zprostředkovává možnost jejich poskytnutí, a to na základě oznámení poskytovatele zdravotních služeb,

- písm. d) – realizovat činnosti sociální práce vedoucí k řešení nepříznivé sociální situace a k sociálnímu začleňování osob se spoluprací s ÚP.

Pokud osoba projeví zájem o pomoc sociálního kurátora, je mu poskytnuta pomoc při ztrátě bydlení, blízkých osob a s budoucím plánem do života (Kovářová, 2018).

Při prvním setkání se formulují problémy klienta a zjišťuje se možnost nároku na dávku mimořádné okamžité pomoci, která může být vyplacena do výše 1 000 Kč a dále o dávku pomoci v hmotné nouzi (Tomeš, 2016). Autor dále uvádí, že kurátor pomáhá sestavit přehled o financích, překonat šok ze svobody a ukazuje klientovi jeho reálný stav a situaci, ve které se nachází.

Davidová (2014) uvádí, že v rámci vykonávání sociální práce se kurátor setkává s mnoha etickými dilematy. Příkladem to může být dilema vyplývající z pomáhajícího vztahu mezi klientem a kurátorem, a to např. dilema plynoucí z otázky hranic ve vztahu s klientem, nebo zda je poskytovaná služba adekvátní. Další dilema se týká osobnostních a odborných kvalit a dilema vlastních zájmů a bezpečí.

V případě pozice sociálního pracovníka u mládeže, musí být věnována pozornost především uvědomění toho, že mladiství jsou vystaveny psychické deprivaci a prioritou sociálních pracovníků by mělo být zamezení nadbytečnému pobytu dětí ve výchovných ústavech a je zde nutné, aby pracovník znal aktuální stav dítěte a jeho rodinné prostředí a potřeby (Firstová, 2014).

10.2 Penitenciární a postpenitenciární péče

Jůzl (2017) definuje penitenciariistiku jako součást penologie, která věnuje pozornost výkonu trestu, jeho účinky a eventuální resocializaci. Také ji definuje jako vězeňskou vědu. Dále autor vychází z Kýra (2006), který definoval vědu jako nauku o výkonu a účinnosti trestu odnětí svobody a vychází ze znalostí vědních oborů psychologie, pedagogiky, sociologie a práva. Tomeš (2016) uvádí, že penitenciární péče je striktně nařízena ve věznicích s ostrahou a u vězňů, kteří jsou zde přes tři roky.

Tato péče představuje práci s klientem, který se nachází ve VTOS nebo ve výkonu vazby. V rámci penitenciární péče je prioritou spolupráce odborníků, kteří jsou v každodenním kontaktu s obviněnými a svoji práci se podílejí na resocializaci a každý odborník má jasně vymezenou svou činnost (Lešková, 2013). Dle autorky sociální pracovník zastává funkci při řešení sociálních problémů a při realizaci individuálního plánu.

Pojem resocializace popisuje Jůzl (2017) jako proces opětné socializace, kde hlavním cílem je „znovuzačlenit“ jedince do společnosti. Dále autor uvádí pojem tzv. tvořivá resocializační pedagogika. Jedná se o samostatnou vědní disciplínu, která se zabývá problematikou patologického chování a jeho nápravy. Skládá se z prvků kriminologie, penologie, andragogiky a sociální penologie, a proto ji lze charakterizovat jako interdisciplinární. Dle Kleskeň (2016) může být postoj jedince k resocializaci buďto, že se podřídí nebo, že proces bude stagnovat.

Dle Koncepce vězeňství do roku 2025 je pro úspěšnou resocializaci nezbytná součinnost státních politik a hromadný postup škály zúčastněných subjektů a to jak ze sektoru státního tak neziskového. Dále je uvedeno, že z hlavních okruhů problémů při návratu z vězení je obtíž s hledáním zaměstnání, bydlení, nefungující rodinné vazby, hrozící závislost na návykových látkách apod.

Při poskytování této péče je důležitá účast sociálního kurátora a je třeba ho brát jako součást týmu. Ten přináší odlišné podmínky, zákonné možnosti a zkušenosti, které je důležité propojit, aby bylo dosaženo celkového stanoveného cíle (Lešková, 2013). Slovenská autorka dále uvádí, že dalšími poskytovateli péče jsou nestátní poskytovatelé, do kterých řadíme církevní a charitativní zařízení a akreditované organizace, neziskové organizace a dobrovolníky.

Jedinec, který byl propuštěn z vězení, stále naráží na bariéry a je ve většině případů odmítán společností. Tato situace vyžaduje řešit stav klienta, avšak je jasné, že zařízení pro výkon vazby či pro VTOS tuto věc nevyřeší (Lešková, 2013). Dle Tomeše (2016) po delší době strávené ve vězení, je větší pravděpodobnost, že poté, co jedinec vyjde z vězení, dojde u něj ke krizi ze svobody nebo šoku ze svobody.

Postpenitenciární péče by měla souvisle navázat na penitenciární péči. Jedná se o práci na základě dobrovolnosti všech osob, které byly propuštěny z vězení a spočívá zejména v poskytnutí výchovné a poradenské služby (Kujevská, 2014).

Horák (2014) uvádí, že tato péče je specifickou formou péče o propuštěné vězně a je poskytována ve většině případů odborníky v sociální práci. Spočívá v nabídce pomoci s využitím sociálních služeb a hlavním cílem je předejít recidivě trestné činnosti a její podstata tkví v kontinuální návaznosti na penitenciární systém.

Kleskeň (2016) charakterizuje post péči jako komplexní využití různých metod a technik, které se využívají na pozitivní adaptaci do společnosti, která je považována za klíčovou. Pojmem pozitivní adaptace představuje aktivní účast jedince ve společnosti, dodržování pravidel a neopětovné dopuštění se trestného činu.

Kovářová (2018) pro příklad uvádí výsledky již zmíněného výzkumu IKSP, kde bylo zjištěno, že 30 % respondentů tvrdí, že bude potřebovat pomoc. Dále uvádí, že postpenitenciární péče by měla být vybavena kapacitně tak, aby byla schopna přijmout nejméně těch 30 % propuštěných osob.

V rámci postpenitenciární péče jsou primárními programy ty, které se zaměřují na podporu bydlení, řešení závislostního chování, získání pracovního místa, řešení dluhů, doplnění vzdělání či rekvalifikace anebo práci spjatou s rodinným prostředím (Koncepte vězeňství).

Dle Suché (2012) má sociální pracovník v postpenitenciární péči velmi velký prostor pro svoji práci. Působí zde jako sociální kurátor anebo jako mediační a probační úředníci. Lešková (2013) publikuje, že sociální pracovník věnuje zvláštní pozornost jedinci před propuštěním z vězení a to zejména tak, že mu poskytne informace o poskytování postpenitenciární péče. Při své práci využívá různé postupy a metody dle jednotlivých kategorií klientů (muži, ženy, mladiství).

Činnosti sociálního kurátora v oblasti post péče dle slovenské autorky Kleskeň (2016) patří:

- pomoc při ulehčení návratu do rodiny, práce, bydlení, vztahů,
- motivace k léčbě drogových závislostí,
- motivace k aktivnímu přístupu při hledání zaměstnání a k získání pracovních zkušeností,
- doporučení a zprostředkování kontaktu s dalšími specializovanými organizacemi,
- nabídka účasti na resocializačních programech a dalších,
- motivace k navštívení svépomocných skupin, které jsou zaměřeny na řešení osobních a vztahových problémů.

V oblasti mladistvých péče spočívá v tom samém jako u dospělých, avšak je zde kladen větší důraz na udržování kontaktu s rodinou a sociální pracovník mapuje poznatky v terénu se zaměřením na rodinné vztahy (Lešková, 2013).

Hála et al. (2017) zmiňuje projekt Mezinárodního vězeňského společenství pod názvem „*Přípravy na propuštění a následné péče na svobodě*“, kde dobrovolníci dávají vězněným materiál pro ruční práce či výtvarné potřeby. Projekt je směřován především k zabránění návratu se k páčání trestné činnosti a jeho podstatou je přijetí odpovědnosti, empatie s obětí a pochopit sám sebe. Soustředí se i na řešení dluhů a exekucí, které jsou ve většině případů znatelně vysoké a zbytečně se během výkonu navyšují. Na tento projekt dále navazuje tzv. následná péče, která je nabízena pouze těm, kteří prošli projektem již během výkonu.

Kleskeň (2016) ve své publikaci užívá cíle postpenitenciární péče dle Justové (2009).

- odhalovat a vysvětlovat příčiny selhání,
- zmírňovat negativní dopady selhání na život člověka,
- zlepšovat nebo obnovovat společensky akceptovaný způsob života - zejména vést život bez páčání trestné činnosti,
- formovat společenské prostředí – tzn. zabezpečit zdroje ochrany a podpory trestaných osob – profesionální a kompetentní personál v oblasti sociální práce.

V oblasti penitenciární i postpenitenciární péče je neoddělitelnou součástí sociální práce. Kleskeň (2016) vyjadřuje názor, že se stále setkáváme s mnohými problémy a výzvami, avšak pokaždé nelze tyto překážky ovlivnit pouze změnou finančního systému. Časté překážky se objevují u samotných sociálních pracovníků nebo jejich zaměstnavatelů. Autorka dále udává současné výzvy, na které je třeba se zaměřit. Jedná se o zefektivnění propojení sociální práce s penitenciární a postpenitenciární péčí.

Uvádím zde několik nevládních postpenitenciárních programů dle Tomeše (2016).

Sdružení pro probaci a mediaci v justici (SPJ) – představuje nestátní neziskovou organizaci, která působí na území České republiky již dvacet let. Jejich funkcí je usilovat o zřízení takového stavu společnosti, aby se předcházelo kriminalitě, ale také aby se nabídla možnost obětem a pachatelům trestného činu se znovu zapojit do společnosti (SPJ, 2013).

Centrum Rubikon pomáhá lidem, kteří chtějí udělat překročit svou trestní minulost a podporuje tak jejich návrat do společnosti. Jejich vize je sociální integrace jedinců s trestnou minulostí. Dále poskytují pracovní poradenství, podporu v pracovní adaptaci, finanční gramotnost a řešení dluhů a informují klienty o aktuální nabídce dostupných pracovních míst. Centrum působí ve Středočeském a Karlovarském kraji (Rubikon, © 2019).

Romodrom o.p.s. zahrnuje vězeňské programy pro prevenci recidivy osob, které byly propuštěny z výkonu trestu, a zahrnuje také práci s rodinou oblastí jedince. Posiluje stabilitu rodinných vazeb, zlepšení orientace ve společnosti a komunikaci s úřady, rozvoj schopností a dovedností, které jsou důležité pro naplnění životních potřeb. Dále pak pomoc při uplatnění na trhu práce, dluhové poradenství apod. Obsahem programu je primárně sociální poradenství přímo ve věznicích. V roce 2017 bylo do programu zahrnuto celkem deset věznic (Romodrom o.p.s., 2017).

11 Vazba vs. trest

Zásadním rozdíl mezi těmito pojmy je skutečnost, že vazba plní pouze nezbytně nutnou izolaci jedince, který je podezřelý ze spáchání trestného činu a izolace přetrvává jen do doby, než rozhodne soud o jeho vině či nevině a trestu (Horák, 2014).

Následující odstavec je dle Hála (2014).

Autor definuje trest, jako záměrnou újmu způsobenou provinilci. Bolest je jednou z charakteristik, podstatou a atributem trestu, kdy z bolesti se vytváří nové, lepší. Bolestí je například u peněžitého trestu myšlena bolest v deprimujícím vědomí nesvobody při rozhodování o vydání peněžní částky, kde v případě nespáchání trestného činu, by finance sloužily k uspokojení potřeb a zájmů jedince. V rámci trestu obecně prospěšných prací shledáváme bolest v omezení svobod, kde volný čas je organizován soudem. Největší bolest je způsobena trestem odnětí svobody, zejména razantním omezením svobody v rozhodování o výběru místa pobytu, mezilidských vztazích i vlastních aktivitách.

Dle Hála (2014) má trest funkci regulativní a vyrovnávací. Regulativní znázorňuje regulaci trestné činnosti a udržuje ji ve společensky únosných hranicích. Vyrovnávací funkce představuje schopnost trestu pomoci oběma stranám trestného činu vyrovnat se s nepříznivou realitou.

Statistické údaje

V posledních letech došlo k snížení počtu obviněných umístěných ve vazbě a snížila se i celková doba trvání vazebních řízení (Vávra, 2014).

Tabulka č. 3 obsahuje statistické údaje o počtu vězňených osob, počtu obviněných a počtu odsouzených jedinců, které se nacházejí ve věznicích popřípadě vazebních věznicích České republiky. Tabulka vychází ze stavu ke dni 23. 4. 2019.

Tab. 3 - Počet vězňených, obviněných a odsouzených osob

	Ženy	Muži	Mladiství	Cizinci
Vězňené osoby	1 654	19 751	85	1 787
Obviněné osoby	103	1 651	23	534
Odsouzené osoby	1 542	18 021	62	1 226

Zdroj VSČR © 2019

Dalším ukazatelem pro statistiku v oblasti soudnictví, kriminality a nehod je statistická ročenka České republiky 2018, kterou sestavuje Český statistický úřad. Tabulka č. 4 ukazuje počet obviněných osob ke dni 31. 12. 2017.

Tab. 4 – Obvinění dle pohlaví

	2010	2014	2015	2016	2017
Ženy	162	144	145	153	127
Muži	2 232	2 016	1 809	1 742	1 662
Mladiství	49	25	6	12	20
Celkem	2 443	2 185	1 960	1 907	1 809

Zdroj Český statistický úřad 2018

Další tabulka (č. 5) znázorňuje průměrnou délku vazby.

Tab. 5 – Průměrná délka vazby (dny)

	2010	2014	2015	2016	2017
Počet dnů	179	160	167	159	15

Zdroj Český statistický úřad 2018

Závěr

Obviněnou osobou se stává jedinec, ke kterému je veden důkaz o podezření ze spáchání trestného činu a lze využít vazební zajištění. Zajištění osoby je bráno jako velký vstup do osobní svobody člověka. Institut vazby je velmi rozsáhlé a zajímavé téma, které je formulováno nejvíce v trestním řádu a následně z něj vycházejí jednotlivé publikace a judikatura. Právní úprava, ze které vazba vychází, se využívá již mnoho let, a je tedy tímto i několik let testována a většina usnesení je zachována i dodnes. Avšak proti tomu i některé části právní úpravy probíhají i nadále nepřetržitým vývojem. Do roku 2001 byla vazba ukládána nadměrně a vyskytovala se vysoká průměrná délka vazby. Novela trestního řádu z roku 2001 přináší větší kladení důrazu na zrychlení postupu v rozhodování o vazbě, a aby vazba trvala jen nezbytně nutnou dobu. Stávajícími dedukcemi či otázkami v oblasti vazby může být náročnost pro soud při rozhodování, zda jsou či byly naplněny podmínky vazby, a to ve smyslu předvídání budoucnosti, co by mohlo nastat, a to i v některých případech, kdy soud nemá k dispozici žádné objektivní důkazy a ze stránky druhé je vytvořen tlak na soud v rámci určitých časových lhůt na rozhodnutí o vazbě. Soudce by měl ke každému případu přistupovat individuálně a měl by se zabývat veškerými okolnostmi daného případu.

Cílem mé práce bylo provést obsahovou analýzu dostupných zdrojů, definovat veškerý proces vazby a to včetně jejích důvodů, náhrady a dále i porovnat vazební zajištění u mladistvých pachatelů s pachateli dospělými. Mým dalším cílem bylo zmapovat role sociálního pracovníka v oblasti institutu vazby. Velká část mé diplomové práce vychází z aktuální právní úpravy trestního práva - zejména z trestního řádu a ze zákona o výkonu vazby, dále z judikatury a odborné literatury s komentáři a dalších zdrojů.

V první kapitole jsou blíže nastíněny procesní úkony, které se objevují krátce před uvalením vazby. Následující kapitoly jsou zaměřeny právě na samotné zajišťovací opatření – vazbu. Kapitoly se dělí na podmínky vazby, její trvání, rozhodování o vazbě a její výkon a alternativám, kterými lze vazbu nahradit. Osmá kapitola je věnována tématu, které je potřeba se věnovat s větší rozvahou a citem, jedná se konkrétně o vazební zajištění mladistvého. V rámci uvalení vazby mladistvým je kladen důraz na využití vazby zcela výjimečně, protože již na dospělé pachatele má vazba velký psychosociální dopad a u mládeže může mít vazba ještě mnohem větší negativní dopad. U mladistvých se více preferují opatření, kterými lze vazbu nahradit.

Nahrazující opatření ve věcech mladistvých jsou stejné jako u dospělých pachatelů, avšak s výjimkou některých vnitřních pravidel a lhůt. U mladistvých jsou nahrazující opatření obohaceny umístěním do péče důvěryhodné osoby. V české právní úpravě je velké pozitivum v tom, že výkon vazby a další trestní náležitosti jsou upraveny samostatným zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. V rámci těchto kapitol byla provedena analýza samotné vazby a jejích právních náležitostí. Další kapitoly jsou zaměřeny na psychosociální dopady vazby a sociální práci s osobami ve výkonu vazby.

Výkon vazby může mít v některých případech silnější dopad než samotný výkon trestu a to i přesto, že se s výkonem vazby pojí presumpce nevinny, která udává, že po celou dobu se na obviněného pohlíží jako na nevinného. V rámci vzetí osoby do vazby dochází k psychickému zatížení kvůli odloučení jedince od rodiny a své životní úrovně. Nejen, že se ve výkonu vazby objevují psychické následky, ale je zde i obava z užívání omamných a psychotropních látek, neboť výzkumy prokazují, že někteří jedinci neměli s těmito látkami před výkonem vazby žádnou zkušenost. Psychosociální péče se však netýká jen samotných jedinců, na které je uvalena vazba, ale týká se také jejich rodin, příbuzných, přátel a blízkých osob.

Desátá kapitola obsahuje samotný popis sociální práce v oblasti výkonu vazby. Sociální práci ve výkonu vazby či celkově ve vězení vnímám jako nezbytně nutnou. Je důležité si uvědomit, že vazba neplní funkci výchovnou, avšak v mnoha případech velmi působí na psychickou stránku jedince a pojí se s ní i další faktory jako je například ztráta zaměstnání, rodinné vztahy, ztráta sociálního postavení a další rizika. Dále by měla být věnována pozornost pohledu společnosti na tyto osoby, který nebývá v průměru pozitivní. V mnoha případech se setkáváme s opovržením těchto osob a to zejména v rámci hledání nového zaměstnání kvůli záznamům v trestním rejstříku propuštěných osob.

Druh sociální práce, která je poskytována jedincům ve vězení, je nazývána jako penitenciární a postpenitenciární péče. Sociální pracovník, který tento druh práce vykonává je nazýván sociálním kurátorem. Postpenitenciární péče neboli práce s osobami po propuštění z výkonu vazby či z výkonu trestu odnětí svobody není nijak právně upravena. Nabízí se zde otázka, zda by zavedení povinné postpenitenciární péče bylo produktivní, jak by se případně upravovaly náležitosti a jaké by byly sankce pro neplnění postpenitenciární služby. V současné době je péče nabízena všem propuštěným osobám a poskytována těm, kteří o ni projeví zájem.

Česká právní úprava se snaží omezit uvalení vazby a případně se snaží vazbu nahradit opatřením. Za zmínku stojí zavedení elektronického monitoringu neboli kontroly, která již funguje v několika evropských zemích a má kladné ohodnocení. V České republice se toto opatření objevilo v novele trestního řádu v roce 2016. Jedná se o poměrně mladou formu opatření, jejíž výhodu můžeme spatřit v tom, že jedinec zůstává ve svém domácím prostředí, je mezi svými blízkými osobami a může být pracovně aktivní.

Odborný časopis Bulletin advokacie obsahuje článek, který uvádí, že je plánovaná novela, která by měla upravit věk mladistvého obviněného, aby měl právo na to, být i po dosažení plnoletosti ve vazbě nadále oddělen od dospělých obviněných. Dále by měla přinést úpravu ohledně povinnosti mít obhájce nikoliv jen do dovršení 18 let, ale až do 21 let a to v případě, jestliže trestní řízení bylo zahájeno předtím, než jedinec dosáhl plnoletosti.

Na závěr práce jsem si dovolila pro zajímavost uvést statistické údaje o počtu osob vzatých do vazby, kde z tabulek jednoznačně vyplývá, že případů, kdy byl obviněný vzat do vazby ubývá.

V této práci jsou komplexně obsaženy základní a nezbytné informace o vazebním zajištění obviněné osoby. Z důvodu mého studijního oboru zaměřeného na sociální práci, jsou zde vymezeny i základy sociální práce s klienty ve vězeňství, včetně práce po jejich propuštění. Práce přináší hlubší pohled na institut vazby, zlepšení orientace a znalostí o tomto tématu, které mohou sloužit jako doplňující studijní opora jak pro studenty, tak i pro sociální pracovníky v oblasti probační a mediační služby, sociální kurátory a širokou veřejnost.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. BLATNÍKOVÁ, Š., 2016. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí*. Praha: IKSP. 109 s. ISBN 978-80-7338-158-5.
2. FENYK, J. et al., 2015. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8.
3. FISRTOVÁ, J., 2014. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. 215 s. ISBN 978-80-7380-521-0.
4. FRYŠTÁK, M. et al., 2007. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice: VŠERS. 420 s. ISBN 978-80-86708-51-5.
5. HÁLA J. et al., 2014. *Quo vadis poena*. Praha: Triton. 165 s. ISBN 978-80-738-779-8.
6. HÁLA J. et al., 2017. *Výkon trestu odnětí svobody citlivý k rodině*. České Budějovice: ZSF JCU. ISBN 978-80-7394-628-9.
7. HÁLA, J., 2006. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: VŠERS. 183 s. ISBN 80-86708-30-6.
8. JELÍNEK, J. et al., 2011. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges. 816 s. ISBN 978-80-87212-92-9.
9. JŮZL, M., 2017. *Penitenciaristika jako věda žalární*. Praha: UJAK. 384 s. ISBN 978-80-7452-131-7.
10. KLESKEŇ, L., 2016. *Sociální práce s obviněnými, odsúzenými a prepustenými*. Bratislava: Iris. 110 s. ISBN 978-80-89726-56-1.
11. KROFTOVÁ A., OUŘEDNÍČKOVÁ L., 2005. Sociální práce v rámci probační a mediační služby. In: MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, s. 283-298. ISBN 80-7367-002-X.
12. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H., 2019. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. BECK. 585 s. ISBN 80-7400-732-3.
13. LEŠKOVÁ, L., 2013. *Sociální pracovník v penitenciární a postpenitenciární starostlivosti*. Brno: Tribun EU. 135 s. ISBN 978-80-263-0554-5.
14. MANDÁK, V., 1975. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: ORBIS. 65-128 s. ISBN 508-21-856.
15. MATOUŠEK, O., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál. 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.

16. MUSIL, J. et al., 2003. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: C.H. BECK. 1079 s. ISBN 80-7179-678-6.
17. TOMEŠ, I. Et al., 2016. *Sociální právo České republiky*. Praha: Wolters Kluwer. 340 s. ISBN 978-80-7478-941-0.
18. UNITED NATIONS, 2007. *Handbook of basic principles and promising on Alternatives to Imprisonment*. Austria: United Nations. 88 s. ISBN 978-92-1-148220-1.
19. VANTUCH, P., 2010. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. BECK. 672 s. ISBN 978-80-7400-321-9.
20. ZEMAN, P. et al., 2010. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: IKSP. 152 s. ISBN 978-80-7338-100-4.

Odborné časopisy

1. BALÁŽ, R., 2012. Sociální pracovník ve vězeňství nesmí ztratit víru v člověka. *Sociální práce* (2), 18-21. ISSN 1213-6203.
2. HANUŠ, L., 2004. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. *Právní rozhledy*. (11), 433. ISSN 1210-6410.
3. HANZELOVÁ, J., 2018. Sociální práce ve vězeňství. *Sociální práce*. ISSN 2464-6792.
4. HARVARD LAW REVIEW, 2015. The Presence of an Accused Person at His Trial. *The Harvard Law Review Association* (11), 409-410. ISSN 0017811X.
5. HUSSEINI, F., 2014. Posuzování vazebních důvodů při dlouhotrvající vazbě. *Trestněprávní revue* (3), s. 72. ISSN 1213-6204.
6. JELÍNEK, J., 2013. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie* (5), s. 27. ISSN 1210-6348.
7. JIŘIČKA V. et al., 2014. Prediction of Offending: SARPO. *Hindawi*, 1-9, doi:10.1155/2014/592341.
8. KANDALEC, P., 2018. Práva obviněného na nahlížení do spisu – se zvláštním zaměřením na vazební řízení. *Bulletin advokacie*. (3), 32. ISSN 1210-6348.
9. KLIMPL, V., 2017. Příkaz k zatčení ve světle aktuální judikatury ÚS. *Trestněprávní revue* (9), s. 205. ISSN 1213-5313.
10. KOUŘIL, I., 2001. Vyhošťovací vazba, jako zákonná úprava jejího trvání a praxe soudů. *Právní rozhledy*. (6), 262. ISSN 1210-6410.
11. KOVÁŘOVÁ, K., 2018. Sociální kurátor a Probační a mediační služba. *Trestněprávní revue* (9), s. 202. ISSN 1213-6204.

12. KRATOCHVÍL, J., 2018. Trestní soudci a základní lidská práva: bezmezná víra v trestní řád. *Trestněprávní revue*. (7-8), 172. ISSN 1213-5313.
13. MARTINEK, M., 2012. Role sociálního pracovníka a duchovního ve věznicích. *Sociální práce*. (2), 29-31. ISSN 1213-6204.
14. MATIAŠKO, M., 2014. Právo osob vo výkonu trestu odňatia slobody a výkone väzby na zdravia pohľadom judikatury Európskeho súdu pre ľudské práva. *Trestněprávní revue* (5), 116. ISSN 1213-5313.
15. POLMOVÁ, O., Právo oběti trestní činnosti na citlivé zacházení. *Trestněprávní revue* (4). s. 113. ISSN 1213-5313.
16. SUCHÁ, L., 2012. Penitenciárna a postpenitenciárna staroslužnosť v kontexte neziskového mimovládneho sektora na Slovensku. *Sociální práce*, 31-33. ISSN 1213-6203.
17. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., 2012. K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Trestněprávní revue*. (11-12), 249. ISSN 1213-5313.
18. VÁVRA L., 2014. Vazba – novodobá tortura?. *Právní prostor*. ISSN 2336-4114.
19. ZEMAN, P. et al., 2011. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky výzkumu. *Trestněprávní revue* (5), s. 142. ISSN 1213-6204.

Právní předpisy

1. Listina základních práv a svobod, 1992. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 1, s. 17-23. ISSN 1211-1244.
2. Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, 2013. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 47, s. 1058-1172. ISSN 1211-1244.
3. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 31, s. 1250-1360. ISSN 1211-1244.
4. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), 1961. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 66, s. 513-571. ISSN 1211-1244.
5. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, 2003. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 79, s. 4030-4052. ISSN 1211-1244.
6. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, 2000. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 74, s. 3616-3621. ISSN 1211-1244.
7. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, 1993. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 74, s. 1579-1584. ISSN 1211-1244.
8. Zákon č. 555/1995 Sb., o vězeňské a justiční strážích České republiky, 1995. In: *Sbírka zákonů*, částka 112, s. 3298-3312. ISSN 1211-1244.

9. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, 1998. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 31, s. 5058-5063. ISSN 1211-1244.

Judikatura

1. Usnesení Krajského soudu ze dne 1. 9. 1994, sp. zn. 5 To 51/1995
2. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/1996
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2000, sp. zn. 163/2000
4. Nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2001, sp. zn. 303/2001
5. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 61 To 311/2003
6. Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 263/2005
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. NS 25 Cdo 772/2006
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. NS 30 Cdo 2371/2009-I.
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 22/2013-14
10. Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3109/2013
11. Nález Ústavního soudu ze dne 15.4. 2014, sp. zn. 515/2014
12. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 3028/2014
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4274/2014-125
14. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 356/2016
15. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/2015
16. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. I. ÚS 3533/2016
17. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 12. 2017, sp. zn. 12 Kzs 7/2017
18. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 712/2018
19. Nález Ústavního soudu ze dne 26.7. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2485/2018
20. Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 1857/2018
21. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 11. 2018 č.14305/17 (č.2)
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 11 TVO 24/2018
23. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2917/2018
24. Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. III. ÚS 629/2019
25. Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. I. ÚS 4262/2018
26. Usnesení Ústavního soudu ze dne 12.3. 2019, sp. zn. 4262/18

Internetové zdroje

1. CENTRUM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRAHA, © 2019. *O nás*. [online]. Praha: CSSP [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/855-o-nas>
2. DAVIDOVÁ I., 2014. *Dilemata sociálního kurátora*. [online]. Praha: MPSV [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/19181/Davidova.pdf>
3. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, 2018. *S rekvalifikací a zaměstnáním odsouzených budou pomáhat úřady práce*. [online]. Praha: VSČR [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/novinky/s-rekvalifikaci-a-zamestnavanim-odsouzenych-budou-pomahat-urady-prace/>
4. GENERÁLNÍ ŘEDITELSVÍ, 2019. *Práce se zadluženým klientem ve výkonu trestu a po propuštění*. [online]. Praha: VSČR [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/novinky/prace-se-zadluzenym-klientem-ve-vykonu-trestu-a-po-propusteni/>
5. HNIDKOVÁ, I., *Specifika sociální práce ve vězeňství* [online]. Praha: MPSV [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/19186/Hnidkova.pdf>
6. HORÁK P., 2014. *Základy penologie*. [online]. Olomouc: UPOL [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/3638656-Iks-zaklady-penologie.html>
7. KUJEVSKÁ, L., 2014. *Sociální práce s pachateli trestných činů*. [online]. Ostrava: OPVK [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <http://projekty.osu.cz/svp/opory/fss10-kujevska-adaptace.pdf>
8. LIGHT HOUSE o. s., © 2019. *O nás*. [online]. Praha: Light house o. s. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <http://www.os-lighthouse.cz/o-nas/>
9. PODANÉ RUCE, © 2019. *Úvod*. [online]. Brno: Podané ruce [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://podaneruce.cz>
10. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR, ©2019. *Probace* [online]. Praha: PMS ČR [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>
11. ROMODROM, 2017. *Vězeňské programy* [online]. Praha: Romodrom o.p.s.[cit. 2019-04-12]. Dostupné z: http://www.romodromcz.cz/cs/kdojsme/zpravy/Vyrocní_zprava_2017-final.pdf
12. RUBIKON CENTRUM, ©2019. *Kdo jsme* [online]. Praha: Rubikon centrum, z.ú [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/>

13. VÁVRA, L., 2015. *Veřejnost na vazebním zasedání!?* [online]. Praha: Právní prostor [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>
14. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR, ©2019. *Vazební věznice České Budějovice* [online]. Praha: VSČR [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-ceske-budejovice/>
15. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR, ©2019. *Zacházení s mladistvými a mladými dospělými.* [online]. Praha: VSČR [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-a-uvzd-brno/o-nas/vykon-vezenstvi/zachazeni-s-mladistvymi-a-mladymi-dospelymi/>
16. VĚZNICE ZNOJMO, 2013. *Sociální práce ve věznici.* [online]. Znojmo: VSČR [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-znojmo/novinky/spoluprace-s-obcanskym-sektorem/socialni-prace-ve-veznici/>
17. VICHEREK, R., 2012. *Koluzní důvod vazby* [online]. Praha: Epravo.cz. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>

Přílohy

Příloha č. 1 – Žádost o propuštění z vazby

V Českých Budějovicích dne XX. XX. 2019

Okresní státní zastupitelství v Českých Budějovicích Goethova 2
370 21 České Budějovice

Ke sp. zn. 1 ZT 1/2019

Obviněný:

(jméno obviněného), (datum narození obviněného)

(trvalá adresa obviněného)

t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Vazební věznici České Budějovice

Zastoupen:

(jméno advokátní kanceláře), (jméno advokáta)

(sídlo advokátní kanceláře)

**Věc: Žádost obviněného o propuštění z vazby spojená s návrhem na přijetí písemného
slibu podle § 71a a § 73 odst. 1 písm. b) trestního řádu**

Policejním orgánem Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje, Územní odbor České Budějovice, služba kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality je proti panu XY, nar. xx. xx. xxxx, vedeno pod č. j. KRPC-123456/TČ-2019-123456 trestní stíhání pro skutek, v němž je spatřováno podezření ze spáchání přečinu nebezpečné vyhrožování podle § 353 odst. 1 trestního zákoníku a přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku.

Usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne xx. x. 2019, sp. zn. 1 Nt 1/2019, byl obviněný podle § 68 odst. 1 z důvodu uvedených v § 67 písm. c) trestního řádu dne xx. x. 2019 vzat do vazby. Toto usnesení bylo obviněnému doručeno dne xx. x. 2019 a jeho obhájci dne xx. x. 2019. Trestní stíhání obviněného tak probíhá vazebně.

Podle § 71a trestního řádu obviněný má právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby žádat o propuštění z vazby. Za žádost o propuštění z vazby se považuje i návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazující vazbu. O takové žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu.

Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodu vazby.

Podle § 73 odst. 1 písm. b) trestního řádu je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný a přijme jej.

Obviněný slibuje, že povede řádný a poctivý život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží

Obviněný současně prohlašuje, že si je vědom toho, že nebude-li plnit povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby a budou-li trvat důvody vazby, rozhodne se o jeho vazbě.

Obviněný prostřednictvím svého obhájce podává podle § 71a ve spojení s § 73 odst. 1 písm. b) trestního řádu státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích žádost o propuštění obviněného z vazby a navrhuje, aby státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích písemný slib přijal.

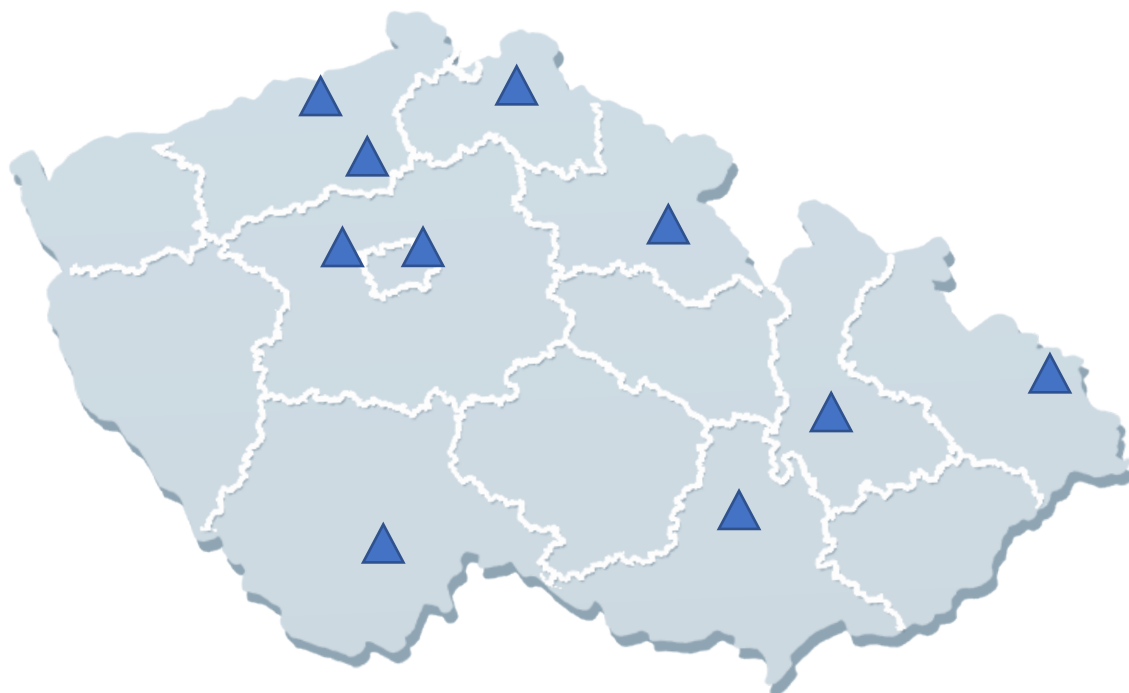
Děkuji

(podpis obviněného)

(jméno obviněného)

(jméno advokáta)

Příloha č. 2 – Organizační jednotky vazební věznice

Zdroj VS ČR © 2019

Příloha č. 3 – Časový rozvrh dne

Pracovní den:

05.00 hodin	-	Budíček
05.00 - 05.15 hodin	-	Provádění osobní hygieny a řádné ustrojení (oblékání)
05.15 - 05.45 hodin	-	Výdej a konzumace snídaně
05.45 - 05.55 hodin	-	Početní prověrka stavu
05.55 - 06.00 hodin	-	Úklid cel po výdeji stravy (příprava na odjezd obviněných k soudu)
06.00 - 07.00 hodin	-	Ranní kontrola pořádku a kázně, vyřizování žádostí a podání obviněných, převzetí odesílané korespondence
06.45 - 20.45 hodin	-	Plnění programů – realizace volnočasových aktivit
07.00 - 11.30 hodin	-	Zabezpečování práv (např. návštěvy, nákupy, vycházky), odstraňování nedostatků v pořádku a úklidu cel, výdej léků do cel nebo předání v ordinaci u praktického lékaře anebo osobní volno
11.30 - 12.00 hodin	-	Výdej a konzumace oběda
12.00 - 12.15 hodin	-	Výdej vřelé vody, sběr jídelních souprav
12.15 - 17.45 hodin	-	Zabezpečování práv (např. návštěvy, vycházky, výdej korespondence, balíčků), výdej léků do cel nebo předání v ordinaci u praktického lékaře anebo osobní volno
17.45 - 17.55 hodin	-	Početní prověrka stavu
18.00 - 18.30 hodin	-	Výdej a konzumace večeře
18.30 - 18.45 hodin	-	Výdej vřelé vody, sběr jídelních souprav
18.05 - 20.45 hodin	-	Osobní volno
20.45 - 21.00 hodin	-	Úklid cel
21.00 hodin	-	Večerka (klid na lůžku), rovněž před pracovním dnem

Den pracovního volna, klidu a svátků:

05.30 hodin	-	Budíček
05.30 - 05.45 hodin	-	Provádění osobní hygieny a řádné ustrojení (oblékání)
05.45 - 06.00 hodin	-	Početní prověrka stavu
06.00 - 06.30 hodin	-	Výdej a konzumace snídaně, výdej léků do cel
06.45 - 20.45 hodin	-	Plnění programů – realizace volnočasových aktivit
06.30 - 07.00 hodin	-	Úklid cel po výdeji stravy a odstraňování nedostatků v pořádku
07.00 - 11.30 hodin	-	Zabezpečování práv (např. vycházky) a osobní volno
11.30 - 12.00 hodin	-	Výdej a konzumace oběda, výdej léků do cel
12.00 - 12.15 hodin	-	Výdej vřelé vody, sběr jídelních souprav
12.15 - 17.45 hodin	-	Zabezpečování práv (např. vycházky) a osobní volno
17.45 - 18.00 hodin	-	Početní prověrka stavu
18.00 - 18.30 hodin	-	Výdej a konzumace večeře, výdej léků do cel
18.30 - 18.45 hodin	-	Výdej vřelé vody, sběr jídelních souprav
18.45 - 20.45 hodin	-	Osobní volno
20.45 - 21.00 hodin	-	Úklid cel
21.00 hodin	-	Večerka (klid na lůžku), rovněž v pracovní den před dnem pracovního klidu, volna a svátku

Seznam zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
LZPS	Listina základních práv a svobod
MS	Ministerstvo spravedlnosti
NS	Nejvyšší soud
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dítěte
PMS	Probační a mediační služba
TrŘ	Trestní řád
Tz	Trestní zákoník
ÚP	Úřad práce
ÚS	Ústavní soud České republiky
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
z. s. m.	Zákon o soudnictví ve věcech mládeže
z. s. s.	Zákon o sociálních službách
z. v. v.	Zákon o výkonu vazby